

VAN ROZENGEUR NAAR DUURZAAMHEID, DOOR MIDDEL VAN SAAMHORIGHEID

Een onderzoek naar de Regeling Verlaagd tarief en de hiervoor
verplicht gestelde rechtsvorm coöperatie

Auteur: L. Folkersma
Studentnummer: 315744

Kenniscentrum NoorderRuimte
Praktijkbegeleider: T. van der Schoor

HBO-Rechten, Hanzehogeschool Groningen
Afstudeerdocent: mw. mr. G.R. Werkman

Uithuizermeeden, augustus 2017

VAN ROZENGEUR NAAR DUURZAAMHEID, DOOR MIDDEL VAN SAAMHORIGHEID

Een onderzoek naar de Regeling Verlaagd tarief en de hiervoor verplicht gestelde rechtsvorm coöperatie

Auteur: L. Folkersma

Studentnummer: 315744

Kenniscentrum NoorderRuimte

Praktijkbegeleider: T. van der Schoor

HBO-Rechten, Hanzehogeschool Groningen

Afstudeerdocent: mr. G.R. Werkman

Uithuizermeeden, augustus 2017

Samenvatting

Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van Tineke van der Schoor, onderzoeker bij Kenniscentrum NoorderRuimte. Dit onderzoek is gedaan naar de Regeling Verlaagd tarief, in de volksmond ook wel de postcoderoosregeling genoemd. In dit onderzoeksrapport wordt onderzocht wat het juridisch gevolg is van de verplicht gestelde rechtsvorm coöperatie voor deelname aan een postcoderoosproject. Dit is een duurzaam project waarbij mensen uit een bepaalde regio met elkaar groene stroom opwekken en vervolgens op grond van de postcoderoosregeling een korting ontvangen op hun energienota. Tevens wordt in dit onderzoeksrapport een vergelijking gemaakt met de overige rechtsvormen.

Aanleiding voor dit onderzoek zijn de eerste evaluaties op de postcoderoosregeling. De regeling is sinds 1 januari 2014 al twee keer aangepast en nog steeds ervaart de burger de regeling als onduidelijk en ingewikkeld, terwijl het doel juist was een regeling te creëren die eenvoudig en efficiënt uitgevoerd kan worden. De huidige uitwerking van de Regeling Verlaagd tarief draagt bij aan voornoemde onduidelijkheid en ingewikkeldheid. Hier slaat de titel van dit onderzoek dan ook op. Van een mooi idee, de rozengur, wil men naar duurzaamheid. Momenteel loopt dit niet goed en hoe dit opgelost wordt is door middel van samenwerken.

De doelstelling van dit onderzoek luidt als volgt: Teneinde het traject van realisatie en de uiteindelijke werking van een postcoderoosproject te vergemakkelijken, zal op basis van dit onderzoek aanbevelingen worden gedaan met betrekking tot de rechtsvorm van de postcoderoosprojecten door de theorie met betrekking tot de coöperatie (de huidige verplichte rechtsvorm) en andere mogelijke rechtsvormen in kaart te brengen en met elkaar te vergelijken, daaruit onderzoekspunten vast te stellen en deze te onderzoeken in de praktijk, waarbij de praktijk bestaat uit leden van postcoderooscoöperaties en experts, die door middel van het afnemen van interviews worden onderzocht. De uitkomsten van het theorieonderzoek worden vergeleken met de uitkomsten van het praktijkonderzoek en tevens worden de uitkomsten van het praktijkonderzoek onderling vergeleken.

Om voornoemde doelstelling te behalen is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: In hoeverre draagt de huidige rechtsvorm van postcoderoosprojecten bij aan de realisatie en uiteindelijke werking van deze projecten en welke alternatieve rechtsvormen bieden kansen?

Deze onderzoeksvraag wordt beantwoordt aan de hand van de volgende deelvragen:

- 1.** Wat leert de theorie over de postcoderoosregeling, de rechtsvorm coöperatie en verschillende andere rechtsvormen?
 - 1.1** Wat houdt de postcoderoosregeling in?
 - 1.1.1** Welke wet- en regelgeving spelen een rol bij de postcoderoosregeling?
 - 1.1.2** Hoe is de postcoderoosregeling hierin uitgewerkt?
 - 1.2** Wat houdt de ondernemingsvorm coöperatie in?
 - 1.2.1** Welke wet- en regelgeving spelen een rol bij de ondernemingsvorm coöperatie en hoe is de coöperatie hierin uitgewerkt?
 - 1.2.2** Waarom heeft de wetgever gekozen voor de rechtsvorm coöperatie?
 - 1.3** Welke problemen kunnen er in theorie bestaan voor bestuurders van een postcoderoos-coöperatie, door het systeem van de wet, de inhoud van de coöperatie en de keuze van de wetgever voor deze rechtsvorm?
 - 1.4** Welke andere ondernemingsvormen kunnen in het licht van de postcoderoosregeling een eventueel alternatief voor de coöperatie vormen?

2. Wat leren leden van postcodeooscoöperaties en experts over (het gebruik van) de rechtsvorm coöperatie en eventuele alternatieve rechtsvormen?

2.1 Wat zijn de ervaringen van de leden van de coöperatie met de rechtsvorm coöperatie?

2.2 Wat vinden experts van de rechtsvorm coöperatie en de keuze hiervoor in het licht van de postcodeoosregeling, tevens in vergelijking met alternatieve rechtsvormen?

3. Wat leren een analyse van de resultaten van de onderzoeksobjecten onderling en een analyse van de resultaten van de onderzoeksobjecten in vergelijking met de theorie?

3.1 Wat leren een analyse van de praktijk onderling en een analyse van de theorie en praktijk over de voordelen van de coöperatieve rechtsvorm?

3.2 Wat leren een analyse van de praktijk onderling en een analyse van de theorie en praktijk over eventuele knelpunten?

3.3 Wat leren een analyse van de praktijk onderling en een analyse van de theorie en praktijk over eventuele alternatieven voor de coöperatie rechtsvorm?

Nadat alle deelvragen zijn beantwoord, zijn de volgende conclusies getrokken:

- De praktijk ervaart de belangrijkste theoretische voordelen van de coöperatie die van essentieel belang zijn voor de totstandkoming en werking van een postcodeoosproject: het oprichten van de coöperatie is eenvoudig en samenwerking staat centraal. De conclusie die hieruit is getrokken is dat de praktijk van mening is dat de wetgever een goede keuze heeft gemaakt, door voor de coöperatie te kiezen.
- In theorie bestaat een probleem met betrekking tot de bestuursaansprakelijkheid van de bestuurders van postcodeooscoöperaties. Gevolg hiervan is dat de bestuurders hoofdelijk aansprakelijk zijn. In de praktijk ervaart men knelpunten, maar voornoemd theoretisch probleem wordt door de praktijk niet ervaren. De conclusie die hieruit is getrokken is dat de coöperaties zich niet bewust zijn van voornoemd probleem of dat zij ervan uit gaan dat zij met hun uitgesloten aansprakelijkheid en rechtspersoonlijkheid genoeg beschermd zijn. Tevens is de conclusie getrokken dat voornoemd theoretisch probleem in de praktijk per coöperatie zal verschillen, gelet op de verschillende inkomens van de verschillende coöperaties.
- In theorie is de coöperatie de beste rechtsvorm voor een postcodeoosproject. Dit vinden de coöperaties, die ten behoeve van een dergelijk project zijn opgericht, zelf ook, zie de eerste conclusie. De experts zijn het hier niet mee eens. Zij begrijpen waarom de wetgever voor de coöperatie heeft gekozen. Echter, een uitsluitende keuze, waarbij alle overige rechtsvormen dus zijn uitgesloten begrijpen zij niet. De experts zien mogelijkheden voor de stichting, (inkoop)vereniging, bv en stichting administratiekantoor. Hieruit is de conclusie getrokken dat de wetgever zijn keuze voor de rechtsvorm coöperatie dient te heroverwegen.

Vanuit de conclusies zijn ten slotte de volgende aanbevelingen geformuleerd:

- Naar het theoretisch probleem met betrekking tot de hoofdelijke aansprakelijkheid van de bestuurders dient verder onderzoek te worden gedaan. Dit probleem bestaat op papier en wordt niet door de praktijk ervaren. De vraag is of dit probleem in de praktijk ook een probleem is. Is dit daadwerkelijk het gevolg van de huidige uitwerking van de postcodeoosregeling in de wet? Zo ja, hoe zit het dan precies met de hoofdelijke aansprakelijkheid van bestuurders? En welke oplossingen kunnen vervolgens verzonnen worden?

- Experts begrijpen de uitsluitende keuze van de wetgever niet en zien mogelijkheden voor de stichting, (inkoop)vereniging, bv en stichting administratiekantoor. Het advies is om ook hier verder onderzoek naar te laten doen. In hoeverre is de coöperatie beter voor een postcoderoosproject dan voornoemde rechtsvormen? Welke voordelen van voornoemde rechtsvormen dragen bij aan postcoderoosprojecten, die de coöperatie niet bij kan dragen. In hoeverre is het wenselijk initiatiefnemers van duurzame projecten de keuze te geven, wanneer het op rechtsvormen aankomt?

Voorwoord

Voor u ligt mijn onderzoeksrapport, geschreven in opdracht van Kenniscentrum NoorderRuimte en mevrouw T. van der Schoor. Dit onderzoeksrapport is mijn afstudeeronderzoek en betreft dan ook de laatste fase van mijn opleiding HBO-Rechten aan de Hanzehogeschool te Groningen. De afgelopen vier jaren heb ik enorm veel geleerd over diverse rechtsgebieden. Ik kan mij nog herinneren dat de heer mr. John Meijer bij de aftrap van de allereerste dag van de opleiding in De Appel zei: “Over vier jaar staan jullie hier weer, maar dan met een diploma! Het lijkt nog heel veel weg, maar voor dat je het weet is het zover.” Nou, ik kan u vertellen: hij heeft gelijk gekregen!

Dankzij Kenniscentrum NoorderRuimte en mevrouw Van der Schoor heb ik dit uitdagende en leuke onderzoek kunnen doen. Mijn eerste dank gaat dan ook naar hen uit voor deze mogelijkheid. Ten tweede gaat mijn dank uit naar mijn afstudeerdocent mevrouw mr. G. R. Werkman voor haar advies en feedback. Tevens wil ik de heer mr. D. Schuldink bedanken voor zijn begeleiding vanuit de examencommissie bij het opzetten van dit onderzoek. Met zijn enthousiasme voor het onderwerp en vele ideeën heeft hij mij op momenten dat ik het even niet meer zag zitten er doorheen gesleept.

Tevens wil ik mijn dank uitspreken aan de coöperaties en experts die aan dit onderzoek een grote bijdrage hebben geleverd. Zij maakten tijd vrij om bij hen interviews af te kunnen nemen en dachten allemaal mee en kwamen met veel ideeën en input. Daarnaast wil ik mijn medestudente Manon Klooster graag bedanken. Eindeloos hebben we met elkaar zitten sparren en overleggen. Als de één het even niet meer wist, kwam de ander met een oplossing.

Tot slot wil ik mijn ouders en vriend bedanken. Zij wisten mij te motiveren om aan de slag te gaan en hielpen mij te relaxen op momenten dat het nodig was.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Lisa Folkersma

Uithuizermeeden, augustus 2017

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Voorwoord	5
Inhoudsopgave	6
1. Inleidend hoofdstuk	9
1.1 Onderzoekskader en type onderzoek	9
1.2 Doelstelling	10
1.3 Centrale onderzoeksvraag	10
1.4 Deelvragen	11
1.5 Onderzoeksubjecten en methoden	11
1.6 Leeswijzer	12
2. Methodologische verantwoording	13
2.1 Vooronderzoek	13
2.2 Theoretische bronnen	13
2.3 Onderzoeksubjecten	13
2.4 Onderzoeksmethoden	14
2.5 Terugblik	15
3. Theorie	16
3.1 Wat houdt de postcoderoosregeling in?	16
3.1.1 Welke wet- en regelgeving spelen een rol bij de postcoderoosregeling?	16
3.1.2 Hoe is de postcoderoosregeling hierin uitgewerkt?	17
3.2 Wat houdt de ondernemingsvorm coöperatie in?	20
3.2.1 Welke wet en regelgeving spelen een rol bij de rechtsvorm coöperatie en hoe is de coöperatie hierin uitgewerkt?	20
3.2.2 Waarom heeft de wetgever gekozen voor de rechtsvorm coöperatie?	25
Ad 1. Energiebedrijven kunnen hiermee contracten sluiten.	25
Ad 2. De rechtspersoon kan aangesproken worden als niet meer aan de voorwaarden voor het verlaagde tarief wordt voldaan.	26
Ad 3. De deelnemers worden beschermd	26
3.3 Welke problemen kunnen er in theorie bestaan voor bestuurders van een Postcoderoos-coöperatie, door het systeem van de wet, de inhoud van de coöperatie en de keuze van de wetgever voor deze rechtsvorm?	27
3.3.2 Het systeem van de wet	27
3.3.3 De inhoud van de coöperatie en de keuze van de wetgever	27
3.3.4 Probleem	28
3.4 Welke andere ondernemingsvormen kunnen in het licht van de postcoderoosregeling een eventueel alternatief voor de coöperatie vormen?	28

3.4.2 Overige rechtsvormen	28
3.4.3 Coöperatie vs. besloten vennootschap	29
3.4.4 Coöperatie vs. stichting	30
3.4.5 Tussenconclusie	31
3.5 Welke onderzoekspunten vloeien voort uit de theorie?	31
4. Praktijk	32
4.1 Wat zijn de praktijkervaringen van de leden van de coöperatie met de rechtsvorm coöperatie?	32
4.1.1 Praktijkervaringen met het oprichten van de coöperatie (OP1)	32
4.1.2 Praktijkervaringen met het samenwerken binnen de coöperatie (OP1)	32
4.1.3 Praktijkervaringen met eventuele knelpunten ontstaan door de coöperatieve rechtsvorm (OP2)	33
4.2 Wat vinden experts van de rechtsvorm coöperatie en de keuze hiervoor in het licht van de postcoderoosregeling, tevens in vergelijking met alternatieve rechtsvormen?	34
4.2.1 Mening over de coöperatie (OP1)	34
4.2.2 De keuze voor de coöperatie voor een postcoderoosproject (OP3)	34
5. Analyse, conclusies en aanbevelingen	36
5.1 Inleiding	36
5.2. Wat leren een analyse van de praktijk onderling en een analyse van de theorie en praktijk over de voordelen van de coöperatieve rechtsvorm? (OP1)	36
5.2.1 Analyse praktijk onderling	36
5.2.3 Analyse theorie – praktijk	36
5.3 Conclusie en aanbeveling OP1	37
5.3.1 Conclusie	37
5.3.1 Aanbeveling	37
5.4 Wat leren een analyse van de praktijk onderling en een analyse van de theorie en praktijk over eventuele knelpunten? (OP2)	38
5.4.1 Analyse praktijk onderling	38
5.4.2 Analyse theorie – praktijk	38
5.5 Conclusie en aanbeveling OP2	38
5.5.1 Conclusie	38
5.5.2 Aanbeveling	38
5.6 Wat leren een analyse van de praktijk onderling en een analyse van de theorie en praktijk over eventuele alternatieven voor de coöperatie rechtsvorm? (OP3)	39
5.6.1 Analyse praktijk onderling	39
5.6.2 Analyse theorie – praktijk	39
5.7 Conclusie en aanbeveling OP3	39
5.7.1 Conclusie	39
5.7.2 Aanbeveling	39

Literatuurlijst.....	40
Inleiding	40
Literatuur	40
Jurisprudentie	40
Tijdschriftartikelen.....	41
Overige documenten.....	41
Bijlagen	42
Bijlage 1: Onderzoeksmodel	42
Bijlage 2a: Interviewvragen aan de coöperaties	43
Bijlage 2b: Interviewvragen aan de experts.....	44

1. Inleidend hoofdstuk

In dit hoofdstuk wordt het onderzoek ingeleid. Ten eerste worden het onderzoekskader en type onderzoek behandeld. Ten tweede komen de doelstelling, centrale vraag en deelvragen aan bod. Ten derde worden de onderzoeksobjecten en -methoden behandeld en op het einde vindt u de leeswijzer voor dit onderzoeksrapport.

1.1 Onderzoekskader en type onderzoek

Met het Energieakkoord 2013¹ werd een nieuw woord geboren, waar geen mens ooit eerder van gehoord had, te weten: de “postcoderoosregeling”. In 2014 werd deze regeling voor het eerst bij wet ingevoerd en werd het voor burgers mogelijk in aanmerking te komen voor deze regeling, en wel in de samenwerkingsvorm van een decentrale coöperatie. Vandaag de dag bestaat de regeling drie jaren en zijn de eerste ervaringen met de postcoderoosregeling opgedaan. Vanaf het begin af aan zijn veel negatieve geluiden over de regeling te horen en de regeling is in twee jaar tijd al twee keer aangepast.

De praktische aanleiding voor het onderzoek zijn de eerste evaluaties op het Energieakkoord 2013 en de praktijkervaringen van decentrale energiecoöperaties met de hieruit voortvloeiende postcoderoosregeling. De regeling heeft het doel lokale energie-initiatieven waarin meerdere dorpen, steden en/of regio's met elkaar samenwerken, te stimuleren. Deze energie-initiatieven worden in het geval van de postcoderoosregeling postcoderoosprojecten genoemd. Alle postcodes grenzend aan een project kunnen participeren in het project, de zogeheten “postcoderoos”. Participerende leden, bestaande uit burgers en MKB-bedrijven, krijgen een korting op hun energierekening. Wanneer men een postcoderoosproject wil starten, dient men zich te verenigen in een coöperatie om de samenwerking vorm te geven. In het Energieakkoord zijn partijen het eens geworden dat de regeling zo eenvoudig en efficiënt mogelijk uitgevoerd dient te worden.

Vandaag de dag is gebleken dat met de huidige wet- en regelgeving en het gebrek aan kennis en expertise op het gebied van deze regeling, het tegenovergestelde bereikt is. De regeling is ingewikkeld (geformuleerd) en relatief nieuw. Hieruit vloeit logischerwijs voort dat weinig (leden van) coöperaties praktijkervaring met de postcoderoosregeling hebben opgedaan. Hierbij speelt tevens het feit dat het proces van realisatie van een postcoderoosproject lang is en onzekerheid schept. Initiatieven worden hierdoor soms van te voren al afgeschrikt om werkelijk te starten met de realisatie van een project. Daarnaast komen deze initiatieven van burgers, die zich hiervoor vrijwillig inzetten. Zij moeten veel tijd investeren in een project, waarvan zij niet weten of het überhaupt van de grond komt. Daarnaast hebben deze initiatieven vaak geen geld voor adviseurs met kennis van zaken, welke al zeldzaam zijn.

Vorenstaande is buitengewoon jammer te noemen, want het idee van de postcoderoosregeling komt niet zomaar uit de lucht vallen en dergelijke regelingen zijn met het oog op de toekomst zeer urgent. Klimaatverandering en opwarming van de aarde zijn een feit en de fossiele brandstoffen raken steeds meer op. Dit wijst direct op de relevantie van het onderzoek.

¹ Energieakkoord voor duurzame groei, Sociaal Economische Raad, september 2013

Vandaag de dag zal er iets moeten veranderen in onze samenleving om de aarde in de toekomst leefbaar te houden voor de komende generaties.

De decentrale energiecoöperaties die daadwerkelijk een initiatief aan de hand van de postcoderoosregeling willen starten ondervinden het probleem. Hun wens is dat de regeling gemakkelijk en overzichtelijker wordt gemaakt, dit is een reeds bekende opvatting. Daarnaast willen zij graag van te voren in kunnen schatten of zij het initiatief van de grond kunnen krijgen. Hierbij speelt de startfase van een postcoderoosproject, te weten het oprichten van een coöperatie, een belangrijke rol. Daarnaast is de verdere samenwerking in de coöperatie, die bij afronding van een project minimaal vijftien jaren gaat duren, van belang. Leden dienen onderling alles goed te regelen, want het is zonde wanneer een project door een niet goed geregelde samenwerking de doodsteek kan krijgen. In dit onderzoek zal worden uitgezocht wat het gevolg is van de verplicht gestelde rechtsvorm coöperatie voor de totstandkoming en werking van postcoderoosprojecten in de praktijk. Daarnaast zal er een vergelijking worden gemaakt met andere rechtsvormen.

Dit onderzoek kan in de fase 'probleemanalyse' van de interventiecyclus worden geplaatst, omdat dit onderzoek gericht is op het analyseren van het probleem, dat de huidige uitwerking van de postcoderoosregeling ingewikkeld is en niet genoeg bijdraagt aan het starten van veel nieuwe projecten. Dit is de eerste fase van de interventiecyclus. Het betreft een kwalitatief praktijkgericht, juridisch onderzoek. Eerder onderzoek naar de postcoderoosregeling is niet bekend. De regeling is nieuw en de eerste initiatieven zijn net van de grond. Het onderzoek zal dan ook vooral gedaan worden aan de hand van praktijkervaringen van decentrale energiecoöperaties en reeds bestaande rapporten en papers over de regeling.

De opdrachtgever voor dit onderzoek is Tineke van der Schoor, onderzoeker Ruimtelijke Transformaties – Energie bij Kenniscentrum NoorderRuimte. Zij doet onderzoek naar lokale energie-initiatieven, heeft voornoemd probleem vastgesteld en heeft mij gevraagd hier onderzoek naar te doen.

1.2 Doelstelling

Teneinde het traject van realisatie en de uiteindelijke werking van een postcoderoosproject te vergemakkelijken, zal op basis van dit onderzoek aanbevelingen worden gedaan met betrekking tot de rechtsvorm van de postcoderoosprojecten door de theorie met betrekking tot de coöperatie (de huidige verplichte rechtsvorm) en andere mogelijke rechtsvormen in kaart te brengen en met elkaar te vergelijken, daaruit onderzoekspunten vast te stellen en deze te onderzoeken in de praktijk, waarbij de praktijk bestaat uit leden van postcoderooscoöperaties en experts, die door middel van het afnemen van interviews worden onderzocht. De uitkomsten van het theorieonderzoek worden vergeleken met de uitkomsten van het praktijkonderzoek en tevens worden de uitkomsten van praktijkonderzoek onderling vergeleken.

1.3 Centrale onderzoeksvraag

Om de doelstelling van het onderzoek te kunnen behalen is de volgende centrale onderzoeksvraag geformuleerd: *In hoeverre draagt de huidige rechtsvorm van postcoderoosprojecten bij aan de realisatie en uiteindelijke werking van deze projecten en welke alternatieve rechtsvormen bieden kansen?*

1.4 Deelvragen

Om de centrale onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden zijn de volgende deelvragen geformuleerd:

1. Wat leert de theorie over de postcoderoosregeling, de rechtsvorm coöperatie en verschillende andere rechtsvormen?
 - 1.1 Wat houdt de postcoderoosregeling in?
 - 1.1.1 Welke wet- en regelgeving spelen een rol bij de postcoderoosregeling?
 - 1.1.2 Hoe is de postcoderoosregeling hierin uitgewerkt?
 - 1.2 Wat houdt de ondernemingsvorm coöperatie in?
 - 1.2.1 Welke wet- en regelgeving spelen een rol bij de ondernemingsvorm coöperatie en hoe is de coöperatie hierin uitgewerkt?
 - 1.2.2 Waarom heeft de wetgever gekozen voor de rechtsvorm coöperatie?
 - 1.3 Welke problemen kunnen er in theorie bestaan voor bestuurders van een postcoderoos-coöperatie, door het systeem van de wet, de inhoud van de coöperatie en de keuze van de wetgever voor deze rechtsvorm?
 - 1.4 Welke andere ondernemingsvormen kunnen in het licht van de postcoderoosregeling een eventueel alternatief voor de coöperatie vormen?
2. Wat leren leden van postcoderooscoöperaties en experts over (het gebruik van) de rechtsvorm coöperatie en eventuele alternatieve rechtsvormen?
 - 2.1 Wat zijn de ervaringen van de leden van de coöperatie met de rechtsvorm coöperatie?
 - 2.2 Wat vinden experts van de rechtsvorm coöperatie en de keuze hiervoor in het licht van de postcoderoosregeling, tevens in vergelijking met alternatieve rechtsvormen?
3. Wat leren een analyse van de resultaten van de onderzoeksobjecten onderling en een analyse van de resultaten van de onderzoeksobjecten in vergelijking met de theorie?
 - 3.1 Wat leren een analyse van de praktijk onderling en een analyse van de theorie en praktijk over de voordelen van de coöperatieve rechtsvorm?
 - 3.2 Wat leren een analyse van de praktijk onderling en een analyse van de theorie en praktijk over eventuele knelpunten?
 - 3.3 Wat leren een analyse van de praktijk onderling en een analyse van de theorie en praktijk over eventuele alternatieven voor de coöperatie rechtsvorm?

1.5 Onderzoeksobjecten en methoden.

In dit onderzoek zijn de volgende onderzoeksobjecten onderzocht: postcoderooscoöperaties en experts. Deze onderzoeksobjecten zijn onderzocht aan de hand van de methoden deskresearch en door middel van het afnemen van interviews. Een schematische weergave van het onderzoek vindt u in het onderzoeksmodel, bijlage 1.

1.6 Leeswijzer

In dit eerste hoofdstuk heeft u de inleiding van dit onderzoek kunnen lezen. In hoofdstuk 2 vindt u de methodologische verantwoording. In dit tweede hoofdstuk worden de verschillende gemaakte keuzes uiteengezet. Hoofdstuk 3 betreft het theoretische hoofdstuk. Hierin worden de vier deelvragen met betrekking tot de theorie beantwoord. Dit hoofdstuk sluit af met een drietal onderzoekspunten, die in de praktijk zijn onderzocht. Logischerwijs volgt na het theoretische hoofdstuk, het hoofdstuk praktijk. Dit is hoofdstuk 4. Hierin worden de ervaringen van de coöperaties en de ideeën en meningen van de experts uiteengezet. Na hoofdstuk 4 volgt hoofdstuk 5 met de analyse, conclusies en aanbevelingen.

2. Methodologische verantwoording

In dit hoofdstuk worden de door de onderzoeker gemaakte keuzes uiteengezet, om op een transparante manier duidelijk te maken hoe dit onderzoek is uitgevoerd. Ten eerste wordt ingegaan op het uitgevoerde vooronderzoek. Ten tweede wordt ingegaan op de gebruikte theoretische bronnen, onderzoeksobjecten en onderzoeksmethoden. Ten derde wordt een terugblik geworpen op de uitvoering van het onderzoek.

2.1 Vooronderzoek

Het vooronderzoek is uitgevoerd om tot een gedegen onderzoeksopzet te komen. De opdrachtgever had in eerste instantie een opdracht in gedachten, maar dit bleek een aantal weken na de start van de afstudeerfase niet meer relevant te zijn. Dit betrof namelijk het opstellen van modelcontracten, maar deze verschenen in de loop van de tijd op het internet.

Aangezien zowel bij de onderzoeker als opdrachtgever de behoefte bestond een onderzoek uit te voeren dat daadwerkelijk iets bij kan dragen aan de praktijk en tevens een andere rechtenstudent aan dit onderwerp verbonden is, is vervolgens een lange periode besteed aan het formuleren en opzetten van dit onderzoek. Hier is veel tijd in gaan zitten. Medio mei kreeg het onderzoeksopzet een 'Go'. Het grootste gedeelte van het onderzoek is dan ook uitgevoerd in mei, juni en juli.

2.2 Theoretische bronnen

Om literatuur te vinden is gebruik gemaakt van de Hanze Mediatheek en online zoekmachines Kluwer Navigator en Legalintelligence. Het selecteren van de juiste literatuur voor daadwerkelijk gebruik voor dit onderzoek was een hele uitdaging. Tijdens het interviewen van verscheidene experts is gevraagd welke literatuur zij zouden aanraden en zij bevestigden de reeds gevonden literatuur. Dit betreffen Dijk/Van der Ploeg, Hamers e.a. en Asser-Rensen 2-3*. Naar deze literatuur wordt in andere literatuur steeds verwezen en tevens onderling verwijzen zij steeds naar elkaar. Tevens is er voor gekozen om gebruik te maken van minder juridische maar meer praktische literatuur, waarin op een begrijpelijke wijze juridische zaken worden uitgelegd. Reden hiervoor is dat de opdrachtgever niet juridisch aangelegd is en de uiteindelijke aanbevelingen wel moeten kunnen bijdragen aan de praktijk.

2.3 Onderzoeksobjecten

Om aanbevelingen te kunnen doen met betrekking tot de huidige rechtsvorm van de postcoderoosprojecten, is het van belang deze huidige rechtsvorm te onderzoeken. Om deze reden is er voor gekozen de leden van de coöperaties als onderzoeksobjecten te onderzoeken. Om de meer juridische kant te kunnen onderzoeken is er tevens voor gekozen een viertal experts als onderzoeksobjecten te gebruiken. De onderzochte experts zijn experts te noemen, omdat zij allen ruime ervaring hebben op het gebied van hun specialismen en tevens een juridische achtergrond en/of juridische ervaring hebben.

De onderzochte experts betreffen de volgende:

- Geïnterviewde 5, specialisme: ondernemingsrecht. Verbonden aan het Van der Heijden Instituut, onderdeel van het Onderzoekcentrum voor Onderneming en Recht van de Radboud Universiteit.
- Geïnterviewde 6, specialisme: fiscaal recht en belastingen. Betrokken bij het opstellen van de businesscases van de coöperaties.
- Geïnterviewde 7, specialisme: klimaatbeleid. Betrokken bij het vormgeven van het beleid van de provincie Groningen met betrekking tot klimaat en groene energie. Tevens verantwoordelijk voor de ontwikkeling en coördinatie van klimaat- en energieprojecten.
- Geïnterviewde 8, specialisme: lokale energie-initiatieven. Is projectleider lokale energie-initiatieven bij de provincie Groningen.

Het aantal afgenomen interviews, zowel bij de coöperaties als experts, is tot stand gekomen aan de hand van de respons die gegeven werd op het verzoek tot het mogen afnemen van een interview. Het streven was om in totaal 10 interviews af te nemen, omdat dit aantal valide en betrouwbare resultaten oplevert.² Gelet op de respons en de tijd is gekozen om het bij een aantal van 8 interviews te houden.

In eerste instantie was het tevens de bedoeling een aantal statuten en ledenovereenkomsten van de coöperaties te bestuderen. Een drietal coöperaties hebben deze documenten hiervoor beschikbaar gesteld. Uiteindelijk is ervoor gekozen om dit niet te doen, gelet op de tijd en de omvang van het onderzoek.

2.4 Onderzoeksmethoden

Ten eerste is gebruik gemaakt van de methode deskresearch. Juridische literatuur en niet juridische documenten, zoals kamerstukken en documenten van onder andere de belastingdienst en het Ministerie van Financiën, pogen een overzichtelijke en betrouwbare weergave te geven van de totstandkoming van de postcoderoosregeling, de keuze voor de coöperatie en de inhoud van de coöperatie.

Ten tweede is gebruik gemaakt van de methode interviews afnemen. Bij een viertal coöperaties en een viertal experts zijn interviews afgenomen. Deze interviews zijn semigestructureerd van opzet. Van te voren is een lijst met vragen opgesteld die gevraagd dienden te worden, terwijl de geïnterviewde alle ruimte kreeg voor zijn eigen inbreng. Tevens was er ruimte voor de onderzoeker om door te vragen. De interviewvragen zijn te vinden in bijlagen 2a en 2b. Wanneer de gestelde vragen worden bekeken, valt op dat een aantal gestelde vragen in dit onderzoeksrapport niet terugkomen. Deze vragen zijn gesteld ten behoeve van de opdrachtgever, zodat zij deze informatie wel verkrijgt. Ten tweede zal het opvallen dat aan de coöperaties gevraagd is of zij alternatieven voor de coöperatieve rechtsvorm weten. Alle coöperaties hebben dit ontkennend beantwoord en daarom is er voor gekozen dit in de praktijkuitwerking niet mee te nemen.

² G. van Schaaijk, *Praktijkgericht juridisch onderzoek*, Den Haag: Boom Juridisch uitgevers 2011, par. 6.5

2.5 Terugblik

Terugkijkend naar de uitvoering van het onderzoek, kom ik tot de conclusie dat ik de volgende keer een aantal dingen anders aan zal pakken. Ik moest in het begin erg wennen aan het feit dat ik als onderzoeker zelf alle initiatief moet nemen, wil er iets gebeuren. In de eerste paar maanden ben ik hier dan ook te afwachtend in geweest. Het opzetten van het onderzoek heeft dan ook te lang geduurd. De volgende keer zal ik hier meer vaart achter zetten en meer initiatief tonen om het gehele proces van onderzoek doen en een onderzoeksrapport te schrijven, te versnellen.

Tevens is er veel tijd besteed aan het schrijven van de theorie. Daarnaast bleek niet alle geschreven theorie relevant te zijn voor het behalen van de doelstelling van het onderzoek en dus is een relatief groot deel van de theorie weer geschrapt. Deze ervaring heeft mij geleerd de doelstelling in vervolg beter voor ogen te houden.

Het praktijkonderzoek verliep wel vlot. In twee weken tijd is het gelukt om acht interviews af te nemen. De communicatie met de geïnterviewden verliep erg fijn en plezierig. Er is dan ook veel input verkregen van de onderzoeksobjecten, waar de opdrachtgever ook weer belang bij heeft. Deze huidige onderzoeksmethode is goed bevallen en verlopen en zal een goede basis vormen voor eventuele volgende onderzoeksopdrachten.

Al met al is de tijdsplanning erg uitgelopen. In plaats van mei is het augustus wanneer het onderzoeksrapport definitief wordt ingeleverd. De planning zal in vervolg realistischer vorm worden gegeven en dient beter afgestemd te worden met eventuele samenwerkingspartners.

3. Theorie

3.1 Wat houdt de postcoderoosregeling in?

Om de context van dit onderzoek te kunnen begrijpen is het van belang om eerst een duik in de regeling zelf te nemen. Om dit overzichtelijk te maken zal eerst de wet- en regelgeving die bij de postcoderoosregeling een rol spelen, aan bod komen. Vervolgens wordt ingezoomd op hoe de postcoderoosregeling nu precies in deze wet- en regelgeving is uitgewerkt.

3.1.1 Welke wet- en regelgeving spelen een rol bij de postcoderoosregeling?

De naam 'postcoderoosregeling' is de naam die men in de volksmond gebruikt. Echter, de officiële naam van de postcoderoosregeling is Regeling Verlaagd tarief³ en de regeling is per 1 januari 2014 van kracht geworden. Maar waar komt deze regeling nu vandaan?

De grondslag voor de regeling is te vinden in het Energieakkoord⁴. Dit akkoord is gesloten tussen ruim veertig organisaties waaronder natuur- en milieuorganisaties, maatschappelijke organisaties, financiële instellingen en werkgevers- en werknemersorganisaties. Deze organisaties hebben door ondertekening van het akkoord zich bereid verklaart zich in te zetten voor een verduurzaming van de samenleving en economie. In het akkoord zijn tussen partijen afspraken gemaakt die de basis leggen voor een breed gedragen energie- en klimaatbeleid.

De partijen hebben een vijftal hoofddoelen geformuleerd die ze door middel van het akkoord willen bereiken. Deze hoofddoelen zijn vervolgens uitgewerkt in de tien pijlers van het akkoord. Deze pijlers vormen samen een versterkend geheel en daarmee een volledig pakket, om de doelen te kunnen verwezenlijken.⁵

Pijler drie van het akkoord betreft: "*Stimuleren van decentrale duurzame energie*". Deze pijler begint met de formulering van een specifiekere doelstelling. Deze luidt dat partijen ernaar streven dat voor 2021 minimaal 1 miljoen huishoudens en/of mkb-bedrijven voor een substantieel deel in hun eigen energievraag voorzien, door middel van duurzame decentrale energieopwekking.⁶

Vervolgens wordt er onder het kopje "Fiscale maatregelen" voor het eerst ingegaan op de regeling en is het woord 'postcoderoos' voor het eerst in de Nederlandse geschiedenis te lezen. Het akkoord introduceert de regeling als een fiscale maatregel met het karakter van een belastingkorting, die duurzame decentrale energie-initiatieven de mogelijkheid biedt om in de eigen woonomgeving te starten met het zelfstandig produceren van duurzame energie voor eigen gebruik.⁷

Hierbij wordt er verwezen naar het regeerakkoord⁸ van de coalitiepartijen van het kabinet Rutte 2. Hierin werd al gesproken over een verlaagd tarief voor energiebelasting voor het kleinschalig

³ Hierna: de regeling

⁴ Energieakkoord voor duurzame groei, Sociaal Economische Raad, september 2013

⁵ Energieakkoord voor duurzame groei, Sociaal Economische Raad, september 2013, p. 11 en 12

⁶ Energieakkoord voor duurzame groei, Sociaal Economische Raad, september 2013, hoofdstuk 5.1 inleiding, p. 79

⁷ Energieakkoord voor duurzame groei, Sociaal Economische Raad, september 2013, hoofdstuk 5.4, Fiscale maatregelen, p. 85/86.

⁸ Bruggen slaan, Regeerakkoord VVD – PvdA, 29 oktober 2012

en duurzaam opwekken van energie door kleinverbruikers in de eigen woonomgeving; *“Het kleinschalig, duurzaam opwekken van (zonne-)energie waarvoor geen rijkssubsidie wordt ontvangen, wordt fiscaal gestimuleerd door invoering van een verlaagd tarief in de eerste schijf van de energiebelasting op elektriciteit die afkomstig is van coöperaties van particuliere kleinverbruikers, aan deze verbruikers geleverd wordt en in hun nabijheid is opgewekt. Deze wordt lastenneutraal gefinancierd door een generieke verhoging van het reguliere tarief in de eerste schijf van de energiebelasting.”*

Uiteindelijk is het de wetgever die de Regeling Verlaagd tarief helemaal uitwerkt.⁹ Voordat de uitwerking van de regeling in de wet- en regelgeving aan bod komt, worden nu eerst te aanpassingen van de regeling in de tussenliggende periode na 1 januari 2014 behandeld.

Op 22 december 2015 heeft de Eerste Kamer ingestemd met het Belastingplan 2016. Hierin is de regeling verruimd. Bijna geen coöperatie slaagde erin met de eerste korting¹⁰ een solide businesscase te maken. Dit werd door het kabinet erkend en daarom werd in het oorspronkelijke Belastingplan 2016 voorgesteld om de korting te verhogen naar €0,09 per kilowattuur. Vervolgens is er in de Tweede Kamer een amendement¹¹ aangenomen om de korting verder te verhogen tot nihil. Dit betekent dat de korting nu gelijk is aan de energiebelasting van de eerste schijf¹² voor elektriciteit. Het voordeel hiervan is dat de korting nu meebeweegt met het tarief van de eerste schijf.

De tweede aanpassing in de regeling is tevens ingevoerd per 1 januari 2016 en heeft betrekking op het postcodegebied. Per voornoemde datum hoeft de productie-installatie zich niet meer in het hart van de postcoderoos te bevinden, maar mag deze zich ook in een van de ‘blaadjes’ van de roos bevinden. Hierdoor is het voor coöperaties gemakkelijker geworden om een geschikte locatie voor de opwek-installatie te vinden.

Kortom, de volgende wet- en regelgeving spelen een rol bij de postcoderoosregeling: het Energieakkoord, het regeerakkoord Rutte 2, artikelen 59a t/m 59c Wet belastingen op milieugrondslag, artikel 21b Uitvoeringsbesluit belastingen op milieugrondslag en artikel 19a en 19b Uitvoeringsregeling belastingen op milieugrondslag, het Belastingplan 2016 en het amendement Schouten.

3.1.2 Hoe is de postcoderoosregeling hierin uitgewerkt?

Op grond van artikel 59a lid 1 Wet belastingen op milieugrondslag¹³ wordt het tarief voor de eerste schijf van de energiebelasting verlaagd tot nihil. Dit is het geval wanneer op grond van een gesloten overeenkomst met de aangewezen coöperatie de elektriciteit wordt geleverd aan

⁹ Dit wordt gedaan in de artikelen 59a t/m 59c Wet belastingen op milieugrondslag, artikel 21b Uitvoeringsbesluit belastingen op milieugrondslag en artikel 19a en 19b Uitvoeringsregeling belastingen op milieugrondslag.

¹⁰ Bij de invoering van de regeling per 1 januari 2014 kreeg een lid van een coöperatie een korting van €0,075 per kilowattuur.

¹¹ Amendement Schouten, Tweede Kamer der Staten-Generaal, Vergaderjaar 2015-2016, 34 302 Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Belastingplan 2016), Nr. 84, Gewijzigd amendement van het lid Schouten c.s. ter vervangen van dat gedrukt onder nr. 37, Ontvangen 17 november 2015

¹² 0-10.000 kWh, per 1 januari 2017 €0,10130 per kWh, artikel 59 lid 1, onder c Wet belastingen op milieugrondslag

¹³ Hierna: de wet

een lid van die coöperatie. De wetgever wilde de regeling beperken tot kleinverbruikers¹⁴ en daarom is de regeling beperkt tot aansluitingen met een maximale doorlaatwaarde van 3 maal 80 Ampère.

Om in aanmerking te komen voor de regeling dient de coöperatie op grond van artikel 59a lid 2 sub a tot en met e van de wet, te voldoen aan de volgende vijf voorwaarden:

- 1) De coöperatie dient in een bepaalde gebruikperiode dezelfde hoeveelheid door haar opgewekte elektriciteit aan een bepaald lid toe te rekenen, als de hoeveelheid in diezelfde verbruiksperiode geleverde elektriciteit, waarvoor de korting wordt toegepast.

Het verlaagde tarief kan worden toegepast na de eerstvolgende elektriciteitseindafrekening. Voordat dit kan geschieden dient de coöperatie eerst aan de betrokken energiebedrijven te melden hoeveel opgewekte elektriciteit aan welk lid kan worden toegerekend. De coöperatie levert zelf dus niet de opgewekte energie aan haar leden. De door de coöperatie opgewekte energie wordt aan een elektriciteitsbedrijf geleverd. Aan de andere kant leveren één of meerdere elektriciteitsbedrijven weer elektriciteit aan de individuele leden van de coöperatie. De coöperatie dient hiertoe niet alleen overeenkomsten te sluiten met het bedrijf waar zij aan levert, maar ook met de bedrijven die weer aan haar leden leveren.

Echter, leden van duurzame energie-coöperaties willen graag de eigen opgewekte duurzame energie geleverd krijgen. Hoe dit in de praktijk opgelost wordt, is door middel van het gebruik van koepelcoöperaties die een energiebedrijf uitoefenen. Een goed voorbeeld hiervan is Noordelijk Lokaal Duurzaam¹⁵. Dit is een coöperatieve energieleverancier die duurzaam opgewekte elektriciteit krijgt aangeleverd, van bij haar aangesloten duurzame energiecoöperaties en -initiatieven. De leden van deze coöperaties en initiatieven kunnen zich aansluiten bij het energiebedrijf en op deze manier de toch door hen zelf opgewekte duurzame energie geleverd krijgen.

- 2) Ten tweede dient de elektriciteit opgewekt te zijn met behulp van een productie-installatie, die zowel juridisch als economisch eigendom is van de coöperatie. De regeling biedt een korting aan verbruikers die gezamenlijk duurzame energie hebben opgewekt. Het zou daarom niet passen dat deze kortingen ook voor productie-installaties geldt, waarvan het eigendom is gelegen bij derden of wanneer de elektriciteit voor rekening en risico van deze derden zou worden opgewekt. Deze bepaling sluit tevens uit dat de coöperatie een productie-installatie gebruikt op basis van een huur- of leaseovereenkomst. In deze gevallen behoort de productie-installatie niet toe aan de coöperatie, wat bij juridisch eigendom wel het geval is.

Echter, op het juridische eigendom is bij beleidsbesluit van 3 april 2015¹⁶ één uitzondering gemaakt. Dit betreft het geval dat het juridische eigendom alleen dient als zekerheid voor financiering van de productie-installatie en de coöperatie zowel de economische eigendom heeft, als de feitelijke macht om als eigenaar over de productie-installatie te beschikken. Dit is het geval bij overeenkomsten van financial-lease. Of sprake is van een dergelijke

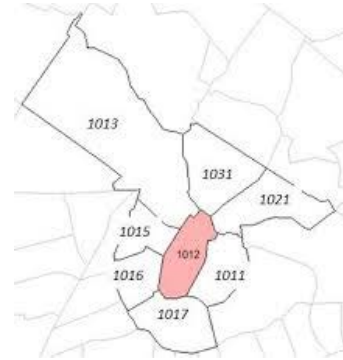
¹⁴ Op grond van artikel 95a lid 1 Elektriciteitswet wordt onder een kleinverbruiker verstaan: Een afnemer die beschikt over een aansluiting op een net met een totale maximale doorlaatwaarde van ten hoogste 3x80A.

¹⁵ www.noordelijklokaalduurzaam.nl

¹⁶ Beleidsbesluit van 3 april 2015, nr. BLKB2015/370M, Stcrt. 2015 nr. 10101

overeenkomst, dient van geval tot geval te worden beoordeeld aan de hand van de daartoe gesloten contracten.

- 3) De derde voorwaarde betreft de voorwaarde dat de productie-installatie alleen wordt gebruikt voor de opwekking van elektriciteit door middel van hernieuwbare energiebronnen. Hiermee waarborgt de wetgever dat de korting alleen wordt toegepast met betrekking tot duurzaam opgewekte elektriciteit.
- 4) In de vierde voorwaarde is het zogeheten nabijheidscriterium uitgewerkt. Hier komt de naam 'postcoderoos' vandaan. De productie-installatie en de verbruik van de hierdoor opgewekte elektriciteit dienen in elkaars nabijheid plaats te vinden. Om voornoemde te kunnen vaststellen, is aangesloten bij het postcodesysteem. Een lid van de coöperatie komt in aanmerking voor de korting, wanneer de onroerende zaak waar de elektriciteit wordt gebruikt, in hetzelfde postcodegebied op het net is aangesloten, als de productie-installatie. Onder een postcodegebied¹⁷ wordt verstaan: een gebied van aaneengesloten postcodes, die samen een 'roos' vormen. De productie-installatie mag zich in een willekeurig blad van de roos bevinden.
- 5) De laatste voorwaarde betreft de voorwaarde dat de rijksoverheid voor de productie-installatie of opwekking van de elektriciteit geen andere subsidie of financiële tegemoetkoming heeft verstrekt. Deze voorwaarde is opgenomen om een stapeling van financiële tegemoetkomingen door het rijk te voorkomen. Tegemoetkomingen uit andere bronnen, zoals van een provincie of gemeente, zijn dus wel toegestaan.

Wanneer aan deze vijf voorwaarden is voldaan kan de regeling toegepast worden.¹⁸ Op grond van artikel 19a Uitvoeringsregeling belastingen op milieugrondslag dient de coöperatie hiertoe een schriftelijk verzoek in te dienen bij de belastingdienst. Wanneer de inspecteur beslist dat aan alle voorwaarden is voldaan, wordt een beschikking¹⁹ afgegeven voor de duur van vijftien jaren. Echter, het is wel van belang dat de coöperatie tijdens deze periode van vijftien jaren aan de voorwaarden blijft voldoen, anders is de inspecteur bevoegd om de beschikking in te trekken.²⁰

¹⁷ De afbeelding komt van de website: www.zonnepanelen.net – Zakelijk – Zonnepanelen coöperatie – informatie opgevraagd op 9 juni 2017

¹⁸ Belastingdienst, Handboek Milieubelastingen 2017, Hoofdstuk 7.8.8 Verlaagd tarief hernieuwbare energiebronnen, p. 69-71

¹⁹ Onder beschikking wordt verstaan: een besluit dat niet van algemene strekking is, met inbegrip van de afwijzing van een aanvraag daarvan, ex artikel 1:3 lid 2 Algemene Wet Bestuursrecht

²⁰ Artikel 19a lid 9 sub b Uitvoeringsregeling belastingen op milieugrondslag

3.2 Wat houdt de ondernemingsvorm coöperatie in?

Voordat dieper op de coöperatie als rechtsvorm voor een postcodeoosproject wordt ingegaan, is het van belang om te weten wat de rechtsvorm coöperatie inhoudt. Hoe is deze rechtsvorm uitgewerkt in de wet en wat betekent dit allemaal precies? Nadat de inhoud van de coöperatie duidelijk voor ogen staat, wordt ingaan op de keuze van de wetgever. Waarom heeft de wetgever voor de coöperatieve rechtsvorm gekozen?

3.2.1 Welke wet en regelgeving spelen een rol bij de rechtsvorm coöperatie en hoe is de coöperatie hierin uitgewerkt?

Nu wordt eerst ingaan op de coöperatie als rechtsvorm. Aan het einde van deze deelvraag vindt u een overzicht van de wet- en regelgeving die een rol spelen bij de coöperatie en een overzicht van de voor- en nadelen van de coöperatieve rechtsvorm.

3.2.1.1 De geschiedenis van de coöperatie

Op 1 januari 1989²¹ is de rechtsvorm coöperatie bij wet in het leven geroepen. De coöperatie wordt ingevolge artikel 2:53 lid 1 BW als volgt geformuleerd: *“De coöperatie is een bij notariële akte als coöperatie opgerichte vereniging. Zij moet zich blijkens de statuten ten doel stellen in bepaalde stoffelijke behoeften van haar leden te voorzien krachtens overeenkomsten, anders dan van verzekering, met hen gesloten in het bedrijf dat zij te dien einde te hunnen behoefte uitoefent of doet uitoefenen.”*

Uit de wettekst valt op te maken dat de coöperatie eigenlijk een vereniging is. Dit heeft te maken met de geschiedenis van de vereniging. Vanaf de jaren 1850 begonnen ondernemers zich steeds meer te verenigen in de rechtsvorm vereniging. Echter, in tegenstelling tot een officiële vereniging die geen winstoogmerk heeft, wel met het oogmerk om winst te behalen. Dit is voor de rechtsvorm vereniging niet toegestaan, zie artikel 2:26 lid 3 Burgerlijk Wetboek²². Derhalve kwam men tot de conclusie dat er een nieuwe rechtsvorm ontwikkeld moest worden, wat uiteindelijk leidde tot de oprichting van de rechtsvorm coöperatie.^{23 24}

Aangezien de coöperatie nog vele raakvlakken met de vereniging heeft, heeft men in 1992 een schakelbepaling geformuleerd, te weten artikel 2:53a Burgerlijk Wetboek. Op grond van dit artikel zijn alle bepalingen die voor de vereniging gelden, tevens van toepassing op de coöperatie. De titel over de coöperatie betreft Titel 3 van het Burgerlijk Wetboek 2. Hieruit vloeit logischerwijs voort, met het oog op de gelaagde structuur van het Burgerlijk Wetboek, dat ook Titel 1: Algemene bepalingen, van Burgerlijk Wetboek 2 van toepassing is. Tevens zijn op de coöperatie van toepassing Titel 8 en 9 van Burgerlijk Wetboek, aldus artikel 2:344 onder a en 2:360 lid 1 Burgerlijk Wetboek.

3.2.1.2 Het doel van de coöperatie

De coöperatie dient als doel te hebben een bedrijf uit te oefenen en in bepaalde stoffelijke behoeften van haar leden te voorzien, aldus artikel 2:53 lid 1 Burgerlijk Wetboek. Het uitoefenen van een bedrijf is het grootste verschil met de vereniging. Het uitoefenen van een bedrijf mag ruim worden opgevat. Hier is al sprake van wanneer de coöperatie zich ten doel stelt in de stoffelijke behoeften van haar leden te voorzien.²⁵ Om hieraan te kunnen voldoen,

²¹ Hamers, Schwarz, Zaman (red.), p. 323

²² Artikel 2:26 lid 3 Burgerlijk Wetboek: *“Een vereniging mag geen winst onder haar leden verdelen.”*

²³ Dijk/ Van der Ploeg, par. 1.2.3

²⁴ Asser/ Rensen 2-3* 2012/210 en 2012/215

²⁵ Asser/ Rensen 2-3* 2012/224

dient de coöperatie overeenkomsten met haar leden te sluiten. Dit kunnen onder andere koop- huur- of leenovereenkomsten zijn, maar ook arbeidsovereenkomsten of overeenkomsten van geldlening of kapitaaldeelname.²⁶ Gevolg van het lidmaatschap van een lid van de coöperatie, is dat een contractuele verhouding is ontstaan tussen het lid en de coöperatie.

Naast het uitoefenen van een bedrijf, dient de coöperatie in de stoffelijke behoeften van de leden te voorzien. In het geval van een postcoderoosproject houdt dit in: het opwekken van groene stroom, dit toekennen aan de leden van de coöperatie en het verkrijgen van belastingkorting door de leden.²⁷

3.2.1.3 De oprichting van de coöperatie

De coöperatie dient opgericht te worden bij de notaris, door middel van een notariële akte, aldus artikel 2:54 lid 1 Burgerlijk Wetboek. Dit brengt rechtspersoonlijkheid voor de coöperatie met zich mee, waarover hierna meer. In de notariële akte dienen de statuten van de coöperatie te worden opgenomen. De notariële akte en daarmee de statuten dienen te voldoen aan de eisen van artikel 2:27 Burgerlijk Wetboek. Dit zijn praktische eisen, zoals het opnemen van de naam van de coöperatie. Het is de taak van de notaris om te zorgen dat de akte aan alle eisen van artikel 2:27 Burgerlijk Wetboek voldoet.²⁸

Een belangrijk kenmerk van de rechtsvorm coöperatie is de flexibiliteit.²⁹ De wettelijke bepalingen voor de coöperatie bevatten veel minder dwingend recht dan bijvoorbeeld die van de nv. De coöperatie bezit dus een grote vrijheid om haar statuten vorm te geven zoals zij dat zelf wenst.³⁰

Wanneer de coöperatie is opgericht bij notariële akte dient zij zich in te schrijven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel en een afschrift of uittreksel van haar notariële akte te deponeren, zodat derden deze kunnen inzien. Dit betekent dat ook de Handelsregisterwet 2007, het Handelsregisterbesluit 2008 en de Handelsnaamwet op de coöperatie van toepassing zijn.

3.2.1.4 Rechtspersoonlijkheid

Zoals hiervoor is uitgelegd brengt oprichting van de coöperatie rechtspersoonlijkheid met zich mee, aldus artikel 2:3 Burgerlijk Wetboek. De coöperatie is een rechtspersoon. Dit betekent volgens Van Schilfgaarde³¹: drager zijn van rechten en plichten. De coöperatie kan tegenover derden haar rechten geldig maken en haar plichten zijn afdwingbaar.

Mr. J. Keizer legt rechtspersoonlijkheid uit als niets anders dan een juridische constructie die zich kenmerkt door een zekere organisatie.³² Een rechtspersoon kan als afzonderlijke eenheid deelnemen aan het rechts- en handelsverkeer. Dit houdt in dat er geen mens 'vereist' is voor deelname aan het rechts- en handelsverkeer. Een rechtspersoon is drager van rechten en plichten, de betekenis die Van Schilfgaarde ook aan de rechtspersoon toekent.

²⁶ Dijk/ Van der Ploeg 2013, par. 2.5.1

²⁷ Heeger, V&O 2012, p. 29-32

²⁸ Artikel 2:27 lid 5 Burgerlijk Wetboek.

²⁹ Mohr 2013, p. 184

³⁰ Kok en Swaters, *WFR* 2007, p. 35-52

³¹ Van Schilfgaarde 2013, p. 17

³² Keizer 2013, p. 83/84

Op grond van de wet³³ staat een rechtspersoon gelijk aan een natuurlijk persoon wat het vermogensrecht betreft, tenzij uit de wet zelf iets anders blijkt. Naast de eigen rechten en verplichtingen die een rechtspersoon heeft, heeft de rechtspersoon tevens een eigen, afgescheiden vermogen. Net zoals natuurlijke personen kunnen rechtspersonen kopen, overeenkomsten sluiten, huren en zelfs strafbare feiten plegen, zie artikel 51 Wetboek van Strafrecht en de uitspraak van de Hoge Raad, waarin zij uitlegt wanneer een rechtspersoon kan worden gezien als dader van een strafbaar feit.³⁴

Het vermogen van de rechtspersoon staat los van het vermogen van de natuurlijke personen. Wanneer het mis gaat met de onderneming, kan in beginsel slechts de rechtspersoon worden aangesproken en niet de natuurlijke personen. Hierdoor blijft de continuïteit van de onderneming gewaarborgd.³⁵ Hamers, Schwarz en Zaman (red.) sluiten hier geheel bij aan³⁶.

3.2.1.5 De aansprakelijkheid van de leden

In beginsel zijn de leden van de coöperatie aansprakelijk voor de schulden van de coöperatie³⁷. Dit hangt samen met de coöperatieve gedachte en draagt bij aan de kredietwaardigheid van de coöperatie.³⁸ Echter, de coöperatie heeft de vrijheid in haar statuten te bepalen dat deze aansprakelijkheid van haar leden wordt beperkt of geheel wordt uitgesloten. Dit is geregeld in artikel 2:56 lid 1 Burgerlijk Wetboek. Wanneer de coöperatie hiervoor kiest, dient zij vervolgens achter haar naam B.A. (beperkte aansprakelijkheid) of U.A. (uitsluiting van aansprakelijkheid) toe te voegen. Alleen dan kunnen de leden van de coöperatie zich beroepen op de beperking of uitsluiting van hun aansprakelijkheid. Echter, beperkte of uitgesloten aansprakelijkheid draagt niet bij aan de kredietwaardigheid van de coöperatie. Wanneer de coöperatie niet kiest voor beperking of uitsluiting van de aansprakelijkheid van haar leden dient zij de letters W.A. (wettelijk aansprakelijk) aan haar naam toe te voegen. In dit geval zijn de leden van de coöperatie voor gelijke delen aansprakelijk.³⁹ Voornoemde vormen van aansprakelijkheid spelen een rol wanneer de coöperatie ontbonden wordt of failliet gaat, aldus artikel 2:55 lid 1 Burgerlijk Wetboek. Dit betekent dat leden van de coöperatie aansprakelijk zijn tegenover de coöperatie zelf en niet tegenover de schuldeisers van de coöperatie.⁴⁰

Wanneer de coöperatie kiest voor een wettelijke aansprakelijkheid of beperkte aansprakelijkheid dient zij er rekening mee te houden dat er voor haar in dit geval extra eisen gelden met betrekking tot de Kamer van Koophandel. Zij dient in dit geval namelijk een lijst van haar leden op het kantoor van de Kamer van Koophandel te leggen. Wanneer de coöperatie hiermee een fout maakt en iemands naam niet op de ledenlijst voorkomt, betekent dit niet automatisch dat diegene geen lid is van de betreffende coöperatie, aldus de Rechtbank Zwolle.⁴¹

³³ Artikel 2:5 Burgerlijk Wetboek

³⁴ Hoge Raad, 26 april 2016, ECLI:NL:HR:2016:733, r.o. 3.4.1.

³⁵ Keizer 2013, p. 84

³⁶ Hamers, Schwarz & Zaman 2015, p. 27-28

³⁷ Artikel 2:55 lid 1 Burgerlijk Wetboek

³⁸ Dijk/ Van der Ploeg 2013, par. 14.5

³⁹ Koppenrol 2009, p. 301

⁴⁰ Keizer 2013, p. 223

⁴¹ Rb. Zwolle, 24 mei 2000, JOR 2000/148

3.2.1.6 De bevoegdheden binnen de coöperatie

De Algemene ledenvergadering

In dit orgaan oefenen de leden hun zeggenschap uit. In beginsel zijn alle leden van de coöperatie lid van de algemene ledenvergadering en bezit ieder lid tenminste één stem.^{42 43} De algemene ledenvergadering bezit net zoals bij de bv en de nv een restbevoegdheid. Dit betekent dat aan de algemene ledenvergadering de bevoegdheden toekomen die niet door de wet of statuten aan een ander orgaan zijn toegekend. Voorbeelden van bevoegdheden die aan de algemene ledenvergadering toekomen zijn de benoeming, schorsing en ontslag van bestuurders, het wijzigen van statuten en het vaststellen van de jaarrekening.⁴⁴

Echter, de coöperatie kan er voor kiezen haar productiemiddelen geheel of gedeeltelijk in een nv of bv te brengen. De coöperatie is dan enig aandeelhoudster van deze nv of bv. Het gevolg hiervan is dat de leden van de coöperatie geen zeggenschap meer hebben over de leiding van de onderneming.⁴⁵

Het bestuur

De bestuurder staat met de coöperatie in een rechtspersoonlijke rechtsbetrekking, dat wil zeggen: hij staat in relatie tot de rechtspersoon.⁴⁶ Deze relatie is ontstaan door benoeming en aanvaarding van die benoeming. In dit kader dient de bestuurder gedurende een langere periode zorg te dragen voor het belang van de coöperatie, waarbij weer veel andere belangen betrokken zijn, bijvoorbeeld de belangen van de leden van de coöperatie.^{47 48} Dit brengt ex artikel 2:53a jo. 2:30 lid 2 Burgerlijk Wetboek voor een bestuurder hoofdelijke aansprakelijkheid met zich mee voor schulden uit rechtshandelingen die tijdens zijn bestuursperiode opeisbaar zijn geworden en voor schulden uit rechtshandelingen uitgevoerd tijdens zijn bestuursperiode die daarna opeisbaar zijn geworden, wanneer niemand anders hiervoor aansprakelijk kan worden gehouden.

Het bestuur van de coöperatie is belast met het besturen en vertegenwoordigen van de coöperatie tegenover derden; de zogeheten bestuurs- en vertegenwoordigingsbevoegdheid. De bestuursbevoegdheid volgt uit artikel 2:44 lid 1 Burgerlijk Wetboek en houdt in dat het bestuur is belast met het besturen van de coöperatie. Besturen houdt in: het leiding geven aan de dagelijkse gang van zaken, teneinde het doel van de onderneming te bereiken.⁴⁹ De vertegenwoordigingsbevoegdheid van het bestuur houdt ex artikel 2:45 lid 1 Burgerlijk Wetboek in dat het bestuur het orgaan is dat de coöperatie vertegenwoordigt. De statuten kunnen deze bevoegdheid niet van het bestuur ontnemen. Wel kunnen de statuten bepalen dat naast het bestuur twee of meer bestuursleden gezamenlijk vertegenwoordigingsbevoegd zijn; ook wel aangeduid als de tweehandtekeningenclausule.⁵⁰ Een eventuele taakverdeling

⁴² Keizer 2013, p. 215-216 en 223

⁴³ Dijk/ Van der Ploeg 2013, par. 7.1

⁴⁴ Artikel 2:37, 2:40, 2:42 en 2:58 Burgerlijk Wetboek

⁴⁵ Dorresteyn en Van het Kaar 2014, p. 162

⁴⁶ Van Solinge e.a. 2017, h.4 par. 3.1

⁴⁷ Verstijlen, *NJB*, 2013

⁴⁸ HR 4 april 2014, NJ 2014, 286 (Cancun)

⁴⁹ Dijk/ Van der Ploeg 2013, par. 8.1

⁵⁰ Dijk/ Van der Ploeg 2013, par. 9.1

binnen het bestuur doet echter geen afbreuk aan de verantwoordelijkheid van iedere bestuurder voor de algemene gang van zaken.^{51 52}

Het bestuur is het orgaan die algemene ledenvergaderingen uitschrijft, dit dient zij minimaal eenmaal per jaar te doen. Na het einde van een boekjaar is het bestuur het orgaan wat rekening en verantwoording dient af te leggen over het door haar gevoerde beleid.⁵³ Tevens dient het bestuur binnen zes maanden na het einde van een boekjaar een jaarverslag uit te brengen. Dit betekent dat de coöperatie verplicht is een boekhouding te voeren. Het bestuur is tevens het orgaan dat beslist over het wel of niet toelaten van een lid.

Ingevolge artikel 2:9 Burgerlijk Wetboek is de bestuurder van de coöperatie tevens gehouden tot een behoorlijke vervulling van zijn taak. Dit houdt onder andere in: het regelmatig beleggen van vergaderingen, verslagen maken, het opstellen van balansen en winst- en verliesrekeningen en het nagaan of de statuten nog steeds voldoen aan de eisen van de wet.⁵⁴ Om een bestuurder op grond van artikel 2:9 Burgerlijk Wetboek te kunnen aanspreken, dient hem een ernstig verwijt te kunnen worden gemaakt, aldus de Hoge Raad. Hierbij dienen alle omstandigheden van het geval in aanmerking te worden genomen.⁵⁵ Handelingen in strijd met wettelijke, statutaire of andere regels, worden in ieder geval aangemerkt als ernstig verwijtbaar onbehoorlijk bestuur.⁵⁶ Wanneer onbehoorlijk bestuur is aangetoond, is de bestuurder als gevolg hiervan hoofdelijk aansprakelijk voor de geleden schade of verliezen.

3.2.1.7 Samengevat

De volgende wet- en regelgeving zijn samengevat van toepassing op de coöperatie:

- Titel 3: Coöperaties en onderlinge waarborgmaatschappijen, Burgerlijk Wetboek 2.
- Titel 2: Verenigingen, Burgerlijk Wetboek 2, met uitzondering van de artikelen 2:26 lid 3 en 2:44 lid 2 Burgerlijk Wetboek
- Titel 1: Algemene bepalingen, Burgerlijk Wetboek 2
- Titel 8: Geschillenregeling en het recht van enquête, Burgerlijk Wetboek 2
- Titel 9: De jaarrekening en het bestuursverslag, Burgerlijk Wetboek 2
- Handelsregisterwet 2007
- Handelsregisterbesluit 2008
- Handelsnaamwet

De voordelen van de coöperatie zijn samengevat de volgende:

- Samenwerking staat centraal. Door middel van samenwerking creëren de leden van de coöperatie een sterkere positie voor zichzelf, waardoor de winstgevendheid vergroot wordt en de positie van de leden op de markt sterker wordt.
- Het oprichten van een coöperatie is vrij eenvoudig.
- Lid van de coöperatie worden is eenvoudig.
- Leden van de coöperatie hebben zeggenschap, door middel van de algemene ledenvergadering.

⁵¹ Hof Arnhem-Leeuwarden, 21 oktober 2014, JOR 2015/32, m.nt. Holtzer (Meepo)

⁵² Van Solinge e.a. 2017, h.18 par. 3.2

⁵³ Artikel 2:48 Burgerlijk Wetboek

⁵⁴ Keizer 2013, p. 217

⁵⁵ HR 10 januari 1997, NJ 1997, 360 (Staleman/Van der Ven)

⁵⁶ HR 29 november 2002, NJ 2003, 455 (Berghuizer Papierfabriek)

- Grote mate van flexibiliteit, met het oog op weinig dwingende wetsbepalingen. De statuten zijn flexibel in te richten.
- Voor de coöperatie geldt geen minimumkapitaaleis.
- De coöperatie is een rechtspersoon, wat persoonlijke aansprakelijkheid van haar leden tegenover derden uitsluit.
- De coöperatie kan de aansprakelijkheid van haar leden voor verliezen tegenover zichzelf beperken of uitsluiten.

De nadelen van de coöperatie zijn samengevat de volgende:

- Het lidmaatschap van een dergelijke coöperatie is risicovol, wanneer de coöperatie de aansprakelijkheid van haar leden niet beperkt of uitsluit.
- Een gehele beperking of gedeeltelijke uitsluiting van de aansprakelijkheid van haar leden, draagt niet bij aan haar eigen kredietwaardigheid.
- De algemene ledenvergadering, waarvan alle leden van de coöperatie in beginsel lid zijn, kan voor een coöperatie met veel leden onhandig werken.

3.2.2 Waarom heeft de wetgever gekozen voor de rechtsvorm coöperatie?

Nu we weten waar en hoe de rechtsvorm coöperatie is uitgewerkt in de wet, wat dit allemaal betekent en wat de voor- en nadelen van de coöperatie zijn, wordt ingegaan op de keuze van de wetgever voor de coöperatie met betrekking tot de postcoderoosregeling. Ten eerste wordt de keuze voor een rechtspersoon behandeld en ten tweede de keuze voor de coöperatie.

3.2.2.1 Rechtspersoonlijkheid

In de Memorie van Toelichting op het Belastingplan 2014⁵⁷ gaat de wetgever in op de door hem gemaakte keuzes. De wetgever acht het van belang het opwekken van energie door en ten behoeve van particuliere kleinverbruikers vorm te geven via een rechtspersoon. Als redenen hiervoor worden gegeven:

1. Energiebedrijven kunnen hiermee contracten sluiten.
2. De rechtspersoon kan aangesproken worden als niet meer aan de voorwaarden voor het verlaagde tarief wordt voldaan.
3. De deelnemers worden beschermd.

Ad 1. Energiebedrijven kunnen hiermee contracten sluiten.

Het voordeel wat hiermee bedoelt wordt is het voordeel dat betrokken energiebedrijven met de rechtspersoon één contract kunnen afsluiten en niet apart met elk lid een contract hoeven af te sluiten. Dit betreffen de contracten ten behoeve van de levering van de door de coöperatie opgewekte groene stroom aan het energiebedrijf en van de levering van de energie van de energiebedrijven aan de leden. Dit voordeel heeft betrekking op het besparen van tijd en een hoop rompslomp.

⁵⁷ Tweede Kamer der Staten-Generaal, Vergaderjaar 2013-2014, Kamerstuk 33752 nr. 3, Gepubliceerd op 19 september 2013, Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Belastingplan 2014)

Ad 2. De rechtspersoon kan aangesproken worden als niet meer aan de voorwaarden voor het verlaagde tarief wordt voldaan.

Dit voordeel heeft betrekking op de handhaving van de Regeling Verlaagd tarief. De wetgever heeft bepaald dat de aanwijzing kan worden ingetrokken wanneer de coöperatie niet meer aan de voorwaarden voor het verlaagde tarief voldoet. Echter, de wetgever verzuimt te vermelden door wie en hoe gehandhaafd zal worden. Later is bepaald, in de Uitvoeringsregeling belastingen op milieugrondslag (1-4-2015), dat de coöperatie het zelf aan de inspecteur dient mee te delen wanneer zij niet meer aan de voorwaarden van de regeling voldoet⁵⁸. Wanneer het tot een daadwerkelijke intrekking van de aanwijzing komt, gebeurt dit met terugwerkende kracht. Afhankelijk van de omstandigheden van het geval zal de tot op dat moment genoten belastingkorting worden aangeslagen bij de coöperatie of bij de energieleverancier. De leden van de coöperatie worden van een intrekking van de aanwijzing in geen geval de dupe.

Ad 3. De deelnemers worden beschermd.

Via een rechtspersoon worden de deelnemers beschermd. Zoals reeds behandeld in hoofdstuk 3.2.1.4 betekent dit dat bij eventuele problemen met schuldeisers, de schuldeisers zich alleen kunnen verhalen op het vermogen van de coöperatie. Daarnaast blijkt uit hoofdstuk 3.2.1.5 dat de coöperatie de aansprakelijkheid van haar leden kan uitsluiten (coöperatie U.A.). De wetgever schrijft over dit voordeel letterlijk één zin en dat is de volgende:

*“De vormgeving via een rechtspersoon heeft mede als voordeel dat de deelnemers beschermd worden.”*⁵⁹

Het lijkt dubbel dat de wetgever de leden van de coöperatie poogt te beschermen, terwijl de coöperatie hierin haar eigen keuze kan maken; uitgesloten aansprakelijkheid, beperkte aansprakelijkheid of wettelijke aansprakelijkheid. Echter, hier zit verschil in. De rechtspersoonlijkheid beschermt de leden tegen het aangesproken worden door schuldeisers van de coöperatie. Wanneer de coöperatie zelf de aansprakelijkheid van haar leden uitsluit of beperkt, dan betreft dit de aansprakelijkheid van de leden tegenover de coöperatie zelf. Bij een te kort kan de coöperatie haar leden vervolgens niet of maar beperkt aanspreken.

3.2.2.2 De coöperatie

In dezelfde Memorie van Toelichting als voornoemd, gaat de wetgever tevens in op zijn keuze voor de rechtsvorm coöperatie. De wetgever heeft aan zijn onderbouwing welgeteld 25 woorden gespendeerd. De wetgever volstaat met het volgende:

“In het regeerakkoord wordt alleen de coöperatie als rechtsvorm genoemd, omdat in deze rechtsvorm de directe invloed van de leden, de particuliere kleinverbruikers, verzekerd is.”

Als reden voor de keuze voor de coöperatie wordt gegeven dat de directe invloed van de leden bij deze rechtsvorm verzekerd is. Hierbij wordt verwezen naar het regeerakkoord⁶⁰, dat om voornoemde reden in het regeerakkoord de coöperatie wordt genoemd. De wetgever kiest dus voor de coöperatie, omdat deze in het regeerakkoord wordt genoemd. Terwijl in het

⁵⁸ Artikel 19b lid 2 Uitvoeringsregeling belastingen op milieugrondslag

⁵⁹ Tweede Kamer der Staten-Generaal, Vergaderjaar 2013-2014, Kamerstuk 33752 nr. 3, Gepubliceerd op 19 september 2013, Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Belastingplan 2014), par. 4.3, 3^e alinea, p. 10

⁶⁰ Bruggen slaan, Regeerakkoord VVD – PvdA, 29 oktober 2012

regeerakkoord tevens geen duidelijke onderbouwing voor de coöperatie wordt gegeven, behalve de gegeven reden.

Wat wordt bedoeld met de directe invloed van de leden die is verzekerd heeft betrekking op het behandelde in hoofdstuk 3.2.1.6, onder “*De Algemene ledenvergadering*”. Alle leden van de coöperatie zijn lid van de algemene ledenvergadering en hebben tenminste één stem. Deze vergadering bezit bevoegdheden zoals het benoemen, schorsen en ontslaan van bestuurders, het wijzigen van de statuten en het vaststellen van de jaarrekening. Op deze manier is de directe invloed van de leden verzekerd.

3.2.2.3 Samengevat

De wetgever heeft drie redenen om voor een rechtsvorm met rechtspersoonlijkheid te kiezen: energiebedrijven kunnen hiermee contracten sluiten, de rechtspersoon kan aangesproken worden als niet meer aan de voorwaarden voor het verlaagde tarief wordt voldaan en de deelnemers worden beschermd. De wetgever heeft één reden om te kiezen voor de rechtsvorm coöperatie en dat is het feit dat de directe invloed van de leden is verzekerd. Hiermee weten we nu waarom de wetgever voor de rechtsvorm coöperatie heeft gekozen.

3.3 Welke problemen kunnen er in theorie bestaan voor bestuurders van een Postcoderoos-coöperatie, door het systeem van de wet, de inhoud van de coöperatie en de keuze van de wetgever voor deze rechtsvorm?

Onder deze deelvraag wordt ingegaan op wat deelvragen 3.1 en 3.2 voor de bestuurders van een postcoderoosproject-coöperatie kunnen betekenen. Het systeem van de wet, de inhoud van de coöperatie en de keuze van de wetgever voor deze rechtsvorm hebben in theorie namelijk een bijzonder relevant gevolg voor bestuurders van dergelijke coöperaties. Eerst wordt ingegaan op het systeem van de wet en wat dit zwart-wit op papier betekent. Vervolgens wordt ingaan op de inhoud van de coöperatie, de keuze van de wetgever voor de coöperatie en welk gevolg hier precies uit voort vloeit.

3.3.2 Het systeem van de wet

Zoals de postcoderoosregeling nu is uitgewerkt in de wet, is het zo dat het belastingvoordeel bij de leden terecht komt, zie vraag 3.1. De leden worden lid van de coöperatie en krijgen vervolgens een korting op hun energienota. Hiervoor dient de coöperatie een opwek-installatie aan te schaffen, om vervolgens hiermee de groene energie op te wekken. De coöperatie dient allemaal kosten te maken, maar vervolgens komt de belastingkorting terecht bij de leden van de coöperatie. Wanneer het zo zwart wit wordt bekeken, maakt een coöperatie per definitie verlies, want ze maakt kosten en heeft, behalve eventueel wat lidmaatschapsgeld, geen inkomsten.

3.3.3 De inhoud van de coöperatie en de keuze van de wetgever

Wanneer men bestuurder wordt van een dergelijke coöperatie weet men dus van te voren door het systeem van de wet, dat de coöperatie verlies zal leiden. Als derden dit later ontdekken, dan is men in principe als bestuurslid aansprakelijk voor het geleden verlies op grond van

onbehoorlijk bestuur⁶¹, zie hoofdstuk 3.2.1.6. Als de coöperatie na een aantal jaren failliet gaat, is de bestuurder in principe in dit geval van onbehoorlijk bestuur hoofdelijk aansprakelijk.

3.3.4 Probleem

Samengevat: op grond van de postcoderoosregeling maakt een coöperatie per definitie verlies. Op grond van het coöperatieve recht is de bestuurder bij faillissement van deze coöperatie hoofdelijk aansprakelijk op grond van onbehoorlijk bestuur. Uit de Memorie van Toelichting⁶² die eerder al werd aangehaald, valt niet op te maken of de wetgever zich hiervan bewust is of hieraan gedacht heeft.

De postcoderoosregeling zelf gaat hier verder niet op in. Daarbij zijn er ook geen aanvullende wetsartikelen of richtlijnen op basis waarvan een faillissement van een postcoderooscoöperatie zou moeten worden behandeld. Daarnaast is onbekend hoe vorenstaande in de praktijk uitwerkt, hier is nog geen rechtspraak over.

3.4 Welke andere ondernemingsvormen kunnen in het licht van de postcoderoosregeling een eventueel alternatief voor de coöperatie vormen?

Hierna wordt de coöperatie vergeleken met de besloten vennootschap⁶³ en de stichting. Dit zijn de belangrijkste alternatieven voor de coöperatie, want wanneer het in de praktijk geen coöperatie betreft, wordt in de duurzame energiesector veelal gebruik gemaakt van een stichting of een bv. Eerst zal kort worden toegelicht waarom de andere rechtsvormen geen optie zijn voor een postcoderoosproject. Daarna zal de coöperatie vergeleken worden met de bv en vervolgens met de stichting.

3.4.2 Overige rechtsvormen

De overige rechtsvormen, dit betreffen de eenmanszaak, vennootschap onder firma⁶⁴, commanditaire vennootschap⁶⁵, maatschap, naamloze vennootschap⁶⁶, onderlinge waarborgmaatschappij en vereniging, vormen geen alternatief voor een postcoderoosproject. Hierna wordt kort per rechtsvorm toegelicht waarom dit het geval is.

3.4.2.1 Eenmanszaak

Een eenmanszaak kan werknemers in dienst nemen, maar er is geen mogelijkheid voor deelnemers aan een postcoderoosproject om 'lid te worden van een eenmanszaak'.⁶⁷

3.4.2.2 Vennootschap onder firma, commanditaire vennootschap en maatschap

Deze drie rechtsvormen zijn personenvennootschappen. Een dergelijke vennootschap komt tot stand door het sluiten van een overeenkomst tot samenwerking. Deze samenwerking geschiedt voor gemeenschappelijke rekening. Dit betekent dat een personenvennootschap geen rechtspersoonlijkheid bezit. De vennoten zijn hoofdelijk aansprakelijk voor de verbintenissen uit de onderneming. Daarnaast bestaat er geen mogelijkheid voor deelnemers van een postcoderoosproject om lid te worden van een personenvennootschap. Tevens wordt

⁶¹ Artikel 2:9 Burgerlijk Wetboek

⁶² Tweede Kamer der Staten-Generaal, Vergaderjaar 2013-2014, Kamerstuk 33752 nr. 3, Gepubliceerd op 19 september 2013, Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Belastingplan 2014)

⁶³ Hierna: bv

⁶⁴ Hierna: vof

⁶⁵ Hierna: cv

⁶⁶ Hierna: nv

⁶⁷ Dorresteyn en Van het Kaar 2014, par. 2.1

de coöperatie door sommige schrijvers juist gezien als een goed alternatief voor de personenvennootschappen.⁶⁸

3.4.2.3 Naamloze vennootschap

De nv is nagenoeg identiek aan de bv. Het klassieke verschil tussen deze twee rechtsvormen is dat de nv aandelen aan toonder kent. De houder van een dergelijk aandeel kan dus anoniem blijven. Voor een postcoderoosproject is dit geen optie, omdat het voor de organisatie duidelijk moet zijn wie er deelneemt aan het project met het oog op het postcodegebied. Daarnaast is lidmaatschap geen optie, alleen aandeelhouderschap of werknemerschap. Tevens geldt er voor de nv een minimumkapitaaleis. Dit betekent dat de nv bij oprichting minimaal € 45.000,-⁶⁹ moet bezitten.⁷⁰

3.4.2.4 Onderlinge waarborgmaatschappij

De onderlinge waarborgmaatschappij is net zoals de coöperatie geregeld in Titel 3 van Burgerlijk Wetboek 2. Deze twee rechtsvormen lijken dan ook erg op elkaar. Echter, kenmerk van de onderlinge waarborgmaatschappij is dat zij verzekeringsovereenkomsten met haar leden sluit. Zij dient dus een verzekeringsbedrijf uit te voeren.⁷¹

3.4.2.5 Vereniging

De wet sluit expliciet uit dat de verenging een coöperatief doel nastreeft.⁷² Dit houdt in: het voorzien in de (stoffelijke) behoeften van haar leden.⁷³ Daarnaast mag een vereniging geen winst uitkeren aan haar leden.

3.4.3 Coöperatie vs. besloten vennootschap

Tussen de coöperatie en de bv zijn een aantal verschillen te noemen, hoewel deze rechtsvormen ook wel wat van elkaar weg hebben. Wanneer oprichters namelijk een onderneming willen oprichten waarin de rechtspersoon de ondernemersfunctie uitoefent, bestaat de keuze uit de coöperatie enerzijds en de bv anderzijds.⁷⁴

3.4.3.1 De aard van de rechtsvorm

Het voornaamste verschil zit in de aard van deze twee rechtsvormen. Zoals ondertussen duidelijk is geworden, is de coöperatie gericht op samenwerking en daarmee op het lidmaatschap van de deelnemers. De bv daarentegen is gericht op de financiële band tussen de aandeelhouders en de vennootschap, op de kapitaaldeelname van de deelnemers.⁷⁵ Een bv is gericht op het drijven van een onderneming en het maken van winst. Een postcoderoos-coöperatie daarentegen heeft een heel ander doel; duurzame stroom opwekken en deze ten goede laten komen aan haar leden.

3.4.3.2 Verschil in wetgeving

Een ander belangrijk verschil tussen de coöperatie en de bv is het verschil in dwingende wetgeving, zoals reeds in hoofdstuk 3.2.1.3 is aangegeven. De wetgever heeft voor de bv veel meer dwingende regels in de wet opgenomen waarvan niet kan worden afgeweken, dan voor de coöperatie.

⁶⁸ Kok en Swaters, *WFR* 2007, p.35-52

⁶⁹ Artikel 2:67 lid 2 Burgerlijk Wetboek

⁷⁰ Van Schilfgaarde 2013, nr. 13

⁷¹ Dijk/ Van der Ploeg 2013, par. 2.5.2

⁷² Artikel: 2:26 lid 1 Burgerlijk Wetboek

⁷³ Zie voor een uitgebreidere toelichting hoofdstuk 3.2.1.2, 'Het doel van de coöperatie'

⁷⁴ Artikel 2:3 Burgerlijk Wetboek. De overige rechtspersonen zijn niet toegestaan een bedrijf uit te voeren of dienen juist een verzekeringsbedrijf uit te voeren (de onderlinge waarborgmaatschappij)

⁷⁵ Dorresteyn en Van het Kaar 2014, par. 9.2

3.4.3.3 Kapitaal verschaffen en verplichtingen

Lidmaatschap van een coöperatie brengt verplichtingen met zich mee, denk bijvoorbeeld aan een afnameverplichting. Dit kan nadelig werken voor het aantrekken van kapitaal. Kapitaalverschaffers die bereid zijn hun geld in een onderneming te investeren, zitten niet altijd te wachten op deze verplichtingen. Daar komt bij dat alleen het verstrekken van kapitaal niet automatisch lidmaatschap met zich mee brengt. In dit opzicht is de bv in het voordeel. Aandeelhouders van een bv bezitten wel automatisch stemrecht en hebben daarnaast niet te maken met bijkomende verplichtingen.⁷⁶ Wat wel weer in het voordeel van de coöperatie pleit, is het feit dat het gemakkelijker is voor kapitaalverschaffers om toe te treden tot de coöperatie (lid worden) dan tot een bv (aandelen nemen door middel van een notariële akte).

3.4.3.4 Aansprakelijkheid

Beide rechtsvormen bezitten rechtspersoonlijkheid, wat betekent dat leden, bestuurders en aandeelhouders niet met hun privé vermogen voor verbintenissen van de onderneming aangesproken kunnen worden, met uitzondering van een paar bijzondere gevallen. Een verschil met betrekking tot aansprakelijkheid zit in de aansprakelijkheid tegenover over de onderneming zelf. De coöperatie kan deze aansprakelijkheid van haar leden geheel uitsluiten of beperken^{77 78}, wat de bv niet kan.

3.4.4 Coöperatie vs. stichting

De verschillen tussen de coöperatie en de stichting lijken groter dan de verschillen tussen de coöperatie en de bv. Toch wordt er in de duurzame energiesector veel gebruik gemaakt van de stichting.

3.4.4.1 De aard van de rechtsvorm

Bovengenoemde heeft te maken met de ideële doelstelling die een stichting nastreeft en die goed aansluit op de verduurzaming van de samenleving, waarnaar gestreefd wordt door de duurzame energiesector. Een stichting heeft dus een maatschappelijk belang. De coöperatie daarentegen drijft een onderneming, streeft stoffelijk voordeel voor haar leden na en heeft dus een economisch belang. Het opwekken van energie, het leveren hiervan aan energiebedrijven en de energiekorting ten goede laten komen aan de deelnemers, lijkt op het drijven van een onderneming en zal daarom beter passen in een coöperatieve rechtsvorm dan in de stichting.

3.4.4.2 Verschil in wetgeving

Zowel de coöperatie als de stichting bezit rechtspersoonlijkheid dus voor beide geldt het rechtspersonenrecht. Daarnaast vallen beiden onder het verenigingsrecht. Voor de coöperatie gelden nog enkele aanvullende bepalingen, opgenomen in de titel die speciaal aan de coöperatie geweid is. Hier zit dus niet veel verschil in.

3.4.4.3 De mogelijkheden tot deelname aan de stichting

In tegenstelling tot de coöperatie kent de stichting geen lidmaatschap. De wet sluit dit zelfs expliciet uit⁷⁹. Wel is het mogelijk om door middel van zitting in een orgaan deel te nemen aan de stichting. De statuten moeten deze bevoegdheid aan de betreffende personen toekennen⁸⁰. Dit zou betekenen dat voor elke deelnemer aan het postcoderoosproject de statuten moeten worden aangepast. Tevens is het mogelijk om als werknemer in dienst bij de stichting te werken. Bovengenoemde is niet wenselijk met het oog op een postcoderoosproject. Deelnemers willen geen ingewikkelde functies krijgen en in dienst komen van de stichting,

⁷⁶ Dorresteyn en Van het Kaar 2014, par. 9.2

⁷⁷ Artikel 2:55 Burgerlijk Wetboek

⁷⁸ Zie voor een uitgebreidere toelichting hoofdstuk 3.2.1.5, 'De aansprakelijkheid van de leden'

⁷⁹ Artikel 2:285 lid 1 Burgerlijk Wetboek

⁸⁰ Artikel 2:285 lid 2 Burgerlijk Wetboek

maar gewoon stroom opwekken en de energiekorting ontvangen. In dit opzicht is de coöperatie met de mogelijkheid tot een lidmaatschap dan ook in het voordeel.

3.4.4.4 Het uitkeren van behaalde voordelen

De coöperatie is bevoegd om behaalde voordelen uit te keren aan haar leden. De stichting mag niets uitkeren aan haar bestuurders of anderen die van haar organisatie deel uit maken⁸¹.

3.4.5 Tussenconclusie

De bv lijkt een goed alternatief voor de coöperatie te vormen. Echter, met oog op de flexibiliteit van de coöperatie en de extra mogelijk van de coöperatie om de aansprakelijkheid van haar leden tegenover zichzelf uit te sluiten, is de coöperatie in het licht van een postcoderoosproject een betere optie dan de bv.

Ondanks de ideële doelstelling van de stichting die goed lijkt te passen in de duurzame energiesector, is de stichting geen alternatief voor de coöperatie. Redenen hiervoor zijn de onmogelijkheid om op een gemakkelijke manier deel te nemen in de stichting en de onmogelijkheid van de stichting om behaalde voordelen bij de deelnemers te laten terechtkomen. De coöperatie is in theorie de beste rechtsvorm voor een postcoderoosproject.

3.5 Welke onderzoekspunten vloeien voort uit de theorie?

Uit de theorie zijn een drietal onderzoekspunten naar voren gekomen die in de praktijk zullen worden onderzocht:

1. In theorie bezit de coöperatieve vereniging een behoorlijk aantal voordelen. De wetgever haalt een aantal van deze theoretische voordelen dan ook aan bij zijn onderbouwing voor de keuze voor de coöperatieve rechtsvorm. Maar hoe ervaren leden van postcoderoosproject coöperaties zelf hun coöperatie? Worden theoretische voordelen daadwerkelijk ervaren en hoe kijken experts hier tegen aan?
2. In theorie bestaat er een probleem met betrekking tot de bestuursaansprakelijkheid. Wat weet men hiervan in de praktijk? Is men zich bewust van dit behoorlijk relevante probleem, gelet op de eventuele gevolgen die dit probleem met zich mee kan brengen? Namelijk de aansprakelijkheid van de bestuurders, maar tevens de onmogelijkheid om nieuwe bestuurders te kunnen vinden.
3. In theorie zijn de bv en de stichting de beste eventuele alternatieven voor de coöperatieve rechtsvorm, de overige rechtsvormen zijn uitgesloten. Uiteindelijk is de conclusie getrokken dat de coöperatie de beste rechtsvorm is voor de totstandkoming en realisatie van een postcoderoosproject. Maar hoe wordt dit door de praktijk ervaren? Kan de praktijk zich vinden in de keuze van de wetgever of acht de praktijk andere rechtsvormen ook mogelijk?

De onderzoekspunten zullen in bovenstaande volgorde aan bod komen in de hoofdstukken 4 (Praktijk) en 5 (Analyse, conclusies en aanbevelingen). Onderzoekspunt zal hierna worden afgekort naar OP, met daarop volgend het betreffende nummer. Voorbeeld: onderzoekspunt 1 = OP1.

⁸¹ Artikel 2:258 lid 3 Burgerlijk Wetboek

4. Praktijk

Om de hoofdvraag uiteindelijk te kunnen beantwoorden is het van belang om in kaart te brengen wat de praktijk ervaringen van de (leden van de) coöperaties zijn en hoe experts over de coöperatieve rechtsvorm denken. Hiervoor zijn interviews afgenomen bij twee groepen onderzoeksobjecten: (leden van) coöperaties en experts.

De volgorde van de onderzoekspunten zal hierna worden aangehouden, met uitzondering van een kleine afwijking in paragraaf 4.3, die gedeeltelijk nog weer op OP1 in gaat. Eerst wordt behandeld wat de praktijkervaringen van de (leden van de) coöperaties zijn met het oprichten van hun coöperatie en hoe zij de samenwerking binnen hun coöperatie ervaren, OP1. Vervolgens wordt behandeld tegen welke knelpunten zij aanlopen, OP2. Daarna wordt ingegaan op de meningen van de experts over de coöperatie, OP1, en of zij andere rechtsvormen mogelijk achten voor een postcoderoosproject, OP3.

4.1 Wat zijn de praktijkervaringen van de leden van de coöperatie met de rechtsvorm coöperatie?

4.1.1 Praktijkervaringen met het oprichten van de coöperatie (OP1)

Om dit te kunnen meten is de volgende vraag gesteld: “Hoe heeft u de oprichting van uw coöperatie ervaren?” De gevraagde informatie is relevant, omdat in theorie de oprichting van de coöperatie gemakkelijk is. Wanneer dit in de praktijk niet het geval blijkt te zijn, zou dit een negatief effect hebben op de realisatie van (nieuwe) postcoderoosprojecten.

Alle geïnterviewden geven aan dat zij de oprichting van hun coöperatie als eenvoudig en soepel hebben ervaren. Tevens hebben alle geïnterviewden gebruik gemaakt van modelstatuten, verkregen via de Groninger Energie Koepel, hieropgewekt.nl of een andere coöperatie. Deze modelstatuten zijn in alle vier de gevallen verder naar wens ingevuld en/of aangepast. Eén van de vier geeft aan extreem goed over de statuten te hebben nagedacht, met het oog op de toekomst en nieuwe projecten. Deze geïnterviewde geeft tevens aan zo lang mogelijk in een (dorps)verenging te hebben gefunctioneerd, in verband met een aantal fiscale voordelen. Eén van de vier geïnterviewden geeft aan dat het oprichten van een coöperatie als prijzig kan worden ervaren, vooral wanneer de initiatiefnemers starten met niks.

4.1.2 Praktijkervaringen met het samenwerken binnen de coöperatie (OP1)

Om dit te kunnen meten is de volgende vraag gesteld: “Hoe ervaart u de samenwerking binnen uw coöperatie? Wat vindt u hiervan?” De gevraagde informatie is relevant, omdat in theorie samenwerking binnen een coöperatie centraal staat. Wanneer dit in de praktijk niet het geval blijkt te zijn, zou dit ten eerste niet bijdragen aan de realisatie van postcoderoosprojecten. Ten tweede dient dan de vraag te worden gesteld wat het nut is van de verplicht gestelde coöperatie, aangezien de coöperatie geheel draait om samenwerking.

Alle geïnterviewden geven aan dat samenwerken niet altijd gemakkelijk is en soepel verloopt, maar dat het wel noodzakelijk is. Alle geïnterviewden geven aan dat ze experts nodig hebben

met specifieke kennis, gebruik maken van de kennis van andere postcoderooscoöperaties en van organisaties zoals de Groninger Energie Koepel. Redenen die worden gegeven voor de moeilijkheid van het samenwerken, zijn:

- Wederpartijen waarmee samengewerkt moet worden, streven andere belangen na.
- Mensen wonend in de regio zijn niet altijd even geïnteresseerd in duurzame energie.
- De coöperaties bestaan uit vrijwilligers en dit brengt bepaalde grenzen met zich mee.
- Mensen/partijen raken gedemotiveerd door het langsepende en lastige proces van realisatie van een postcoderoosproject.

4.1.3 Praktijkervaringen met eventuele knelpunten ontstaan door de coöperatieve rechtsvorm (OP2)

Om dit te kunnen meten is de volgende vraag gesteld: “Ervaart u knelpunten binnen uw coöperatie, zo ja, welke zijn dit dan?” Deze informatie is relevant om te kunnen concluderen of het theoretische probleem met betrekking tot de bestuursaansprakelijkheid leeft in de praktijk, of hier kennis van is.

Drie van de drie geïnterviewden geven aan inderdaad knelpunten te ervaren. Puntsgewijs betreffen dit de volgende knelpunten:

- De competenties binnen de coöperatie. Een postcoderooscoöperatie heeft mensen nodig met kennis van juridische zaken, financiële zaken en van communicatie/marketing zaken. Vooral bij de start van de coöperatie is het lastig de juiste mensen te vinden.
- Mensen die daadwerkelijk worden binnen gehaald. In verband met de samenwerking die centraal staat en waar een postcoderoosproject niet zonder tot stand kan komen, moeten alle mensen binnen de coöperatie met elkaar door één deur te kunnen. Wanneer er één persoon is die hierin continu tegenwerkt, dan is het voor de sfeer en totstandkoming van een project beter wanneer deze persoon uit de coöperatie wordt gezet/stapt.
- De vrijwilligheid van leden van de coöperatie. Naast hun werkzaamheden voor de coöperatie bezitten leden vaak ook een gezin, baan en andere bezigheden. Dit brengt beperkingen in onder andere tijd met zich mee.
- De voorwaarden van banken. De coöperatie wil graag een lening afsluiten, maar de banken willen geen zaken met haar doen.

Hierna volgt een tabel, waarin is aangegeven hoe vaak welk knelpunt door de geïnterviewde coöperaties is ervaren.

Knelpunt	Percentage
Competenties binnen de coöperatie	66%
Mensen die binnen worden gehaald	33%
Vrijwilligheid van de leden	66%
Voorwaarden van banken	33%

Tabel 1

4.2 Wat vinden experts van de rechtsvorm coöperatie en de keuze hiervoor in het licht van de postcoderoosregeling, tevens in vergelijking met alternatieve rechtsvormen?

4.2.1 Mening over de coöperatie (OP1)

Om dit te kunnen meten is de volgende vraag gesteld: “Wat is uw persoonlijke mening over de coöperatieve rechtsvorm?” Deze informatie is relevant, om de theoretische voordelen van de coöperatie in de praktijk te kunnen meten zonder dat uitdrukkelijk is gevraagd naar de voordelen van de coöperatie. Door te vragen naar de persoonlijke meningen van de experts, geven zijzelf de voordelen van de coöperatie aan, die zij binnen hun dagelijkse praktijk hebben opgemerkt.

Eén van de vier geïnterviewden geeft aan deze vraag niet te kunnen beantwoorden, omdat hij onderzoeker is en daarom geen specifieke mening over de coöperatie bezit. Drie van de vier geïnterviewden geven aan relatief positief te zijn over de coöperatie. Hierbij wijzen zij op de volgende elementen die de coöperatie bezit:

- De coöperatie is flexibel.
- Geen kapitalistische uitstraling, maar juist een sympathieke.
- Democratische principes, uitgangspunt: voor en door de leden.
- Mogelijkheid om de aansprakelijkheid uit te sluiten.
- Winst kunnen uitkeren.

Hierna volgt een tabel waarin wordt aangegeven hoe vaak de experts op voornoemde elementen hebben gewezen.

Element	Percentage
Flexibiliteit van de coöperatie	33%
Sympathieke uitstraling	33%
Democratisch: voor en door de leden	100%
Aansprakelijkheid kan uitgesloten worden	33%
Winst kan uitgekeerd worden	33%

Tabel 2

4.2.2 De keuze voor de coöperatie voor een postcoderoosproject (OP3)

Om dit te kunnen meten is de volgende vraag gesteld: “Wat vindt u van de keuze van de wetgever voor de coöperatie rechtsvorm in het licht van de postcoderoosregeling? Acht u eventuele andere rechtsvormen mogelijk voor de totstandkoming en werking van een postcoderoosproject?” Deze informatie is relevant om te kunnen beoordelen welke alternatieve rechtsvormen kansen bieden voor postcoderoosprojecten.

Drie van de vier geïnterviewden geven aan de keuze van de wetgever te begrijpen. Hierbij wijzen zij erop dat veel andere duurzame initiatieven ook in de vorm van een coöperatie uitgevoerd worden, er in winstprikkel in de coöperatie zit en dat oprichting bij notariële akte een waarborg vormt. Eén van de vier geïnterviewden geeft aan dat hij ook op de coöperatie

zou uitkomen wanneer hij een keuze zou moeten maken. Een van de vier doet geen uitspraak over de keuze van de wetgever en hoe hij hier over denkt, maar geeft wel aan dat meestal voor de coöperatie wordt gekozen vanuit ideologische overtuiging. Tevens wordt door één van de vier aangegeven dat hij niet begrijpt waarom de wetgever een uitsluitende keuze heeft gemaakt, dus waarom er maar één rechtsvorm mogelijk is en er geen keuze wordt gegeven aan de initiatiefnemers zelf uit een aantal rechtsvormen.

Met betrekking tot alternatieve rechtsvormen voor postcoderoosprojecten geven de experts het volgende aan:

- **Besloten vennootschap:** Twee van de vier geïnterviewden zien mogelijkheden voor de bv. Eén van de vier geeft juist aan niet in te zien waarom men van de bv gebruik zou willen maken. Het kan volgens hem wel, maar met betrekking tot de afname van de opgewekte energie past de coöperatie beter. Eén van de vier geeft aan dat voor losse projecten wel eens gebruik wordt gemaakt van de bv, in verband met het afdekken van risico's, maar geeft verder geen oordeel. Eén van de vier geeft tevens aan dat de bv een schimmige uitstraling kan hebben, niet eerlijk over komt en daarom niet geschikt is voor de duurzame energiesector.
- **Stichting:** Eén van de vier geeft aan mogelijkheden te zien voor de stichting en dan in de vorm van een stichting administratiekantoor, met certificaat uitgifte voor een bv. Volgens geïnterviewde heeft men dan dezelfde handelingsvrijheid als men bij de coöperatie bezit. Drie van de vier geven aan te begrijpen waarom niet voor de stichting is gekozen en zien hier ook geen mogelijkheden in. Hierbij wordt gewezen op het ledenverbod van de stichting en op het verbod tot het uitkeren van winst. Tevens wordt wederom aangegeven dat ook de stichting een schimmige uitstraling kan hebben, niet eerlijk over komt en daarom niet geschikt is voor de duurzame energiesector.
- **Vereniging:** Twee van de vier geïnterviewden geven aan mogelijkheden te zien voor de (inkoop)vereniging, maar beiden geven daarbij aan dat men dan weer zit met de onmogelijkheid om winst uit keren aan de leden. Hiervoor moet dan een andere oplossing worden gezocht of men moet toch voor een andere rechtsvorm kiezen. De onmogelijkheid om winst uit te keren aan de leden is de reden waarom één van de vier geïnterviewden aangeeft te begrijpen waarom niet voor de vereniging is gekozen. Eén van de vier doet geen uitspraken over de rechtsvorm vereniging.

In de volgende tabel worden de uitkomsten procentueel weergegeven.

	Besloten vennootschap	Stichting	Vereniging
Ja, ik zie mogelijkheden	50%	25%	50%
Nee, ik zie geen mogelijkheden	25%	75%	25%
Geen oordeel gegeven	25%	-	25%

Tabel 3

5. Analyse, conclusies en aanbevelingen

5.1 Inleiding

Om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden is het van belang om de resultaten van de onderzoeksobjecten te analyseren. De resultaten van de onderzoeksobjecten onderling zullen met elkaar vergeleken worden. Vervolgens zullen de gegevens uit de theorie met de gegevens uit de praktijk vergeleken. Daarna wordt een conclusie getrokken en volgt een aanbeveling aan de opdrachtgever. Wederom zal de volgorde van de onderzoekspunten leidend zijn.

5.2. Wat leren een analyse van de praktijk onderling en een analyse van de theorie en praktijk over de voordelen van de coöperatieve rechtsvorm? (OP1)

5.2.1 Analyse praktijk onderling

Met betrekking tot de oprichting van de coöperatie hebben alle geïnterviewde coöperaties aangegeven dat het oprichten van hun coöperatie eenvoudig was en soepel verliep. Onder andere door het onderling uitwisselen van statuten kan dit vlot en soepel geschieden. Met betrekking tot dit element van de coöperatie, bestaat dus geen enkel verschil. Honderd procent van de geïnterviewden bezit dezelfde ervaring.

Met betrekking tot de samenwerking binnen de coöperatie bezitten wederom alle coöperaties dezelfde ervaringen. Allen ervaren samenwerking als noodzakelijk, maar niet altijd gemakkelijk. Echter, alle geïnterviewden geven hier weer een andere reden voor.

Drie van de vier experts zijn positief over de coöperatie. Eén expert heeft geen mening, omdat hij onderzoeker is. De overige drie experts geven verschillende redenen voor hun positiviteit met betrekking tot de coöperatie. Vier van de vijf door hen genoemde voordelen worden één keer genoemd, maar één voordeel wordt door hen allen genoemd, zie tabel 2. Alle experts noemen het voordeel van het democratische principe van de coöperatie.

5.2.3 Analyse theorie – praktijk

In theorie is het oprichten van een coöperatie eenvoudig. Daarnaast staat in theorie samenwerking centraal bij de coöperatie. Deze theoretische voordelen worden daadwerkelijk door de coöperaties in de praktijk ervaren. De theorie en praktijk komen dus overeen.

Tevens beamen de experts de voordelen die de coöperatie in theorie bezit. Zij zien deze terug in hun dagelijkse praktijk. De lijst theoretische voordelen luidt als volgt:

- Samenwerking staat centraal.
- Het oprichten van een coöperatie is vrij eenvoudig.
- Lid van de coöperatie worden is eenvoudig.
- Leden van de coöperatie hebben zeggenschap.
- Grote mate van flexibiliteit.
- Voor de coöperatie geldt geen minimumkapitaaleis.

- De coöperatie is een rechtspersoon, wat persoonlijke aansprakelijkheid van haar leden tegenover derden uitsluit.
- De coöperatie kan de aansprakelijkheid van haar leden voor verliezen tegenover zichzelf beperken of uitsluiten.

De lijst voordelen die de experts noemen, luidt als volgt:

- De coöperatie is flexibel.
- Geen kapitalistische uitstraling, maar juist een sympathieke.
- Democratische principes, uitgangspunt: voor en door de leden.
- Mogelijkheid om de aansprakelijkheid uit te sluiten.
- Zeggenschap van de leden.
- Winst kunnen uitkeren.

De beide lijsten voordelen lijken op elkaar, dus ook door de professionele praktijk worden de theoretische voordelen van de coöperatie beaamd.

5.3 Conclusie en aanbeveling OP1

5.3.1 Conclusie

In theorie bezit de coöperatieve vereniging een behoorlijk aantal voordelen. Uit praktijkonderzoek is gebleken dat deze voordelen door de praktijk daadwerkelijk worden ervaren, zowel door coöperaties als experts. De theorie en praktijk komen dus overeen. Hieruit is te concluderen dat de wetgever ten behoeve van de startfase van een postcoderoosproject een goede keuze heeft gemaakt, de ervaren voordelen hebben positieve invloeden op de totstandkoming en realisatie van postcoderoosprojecten. De oprichting van een coöperatie is gemakkelijk en verloopt soepel, dus de stap van oprichting van een rechtsvorm is snel genomen. Deze eenvoudigheid van de oprichting van een coöperatie draagt bij aan de realisatie van een postcoderoosproject. Daarnaast is te concluderen dat de wetgever tevens met betrekking tot de werking van een postcoderoosproject een goede keuze heeft gemaakt, gelet op het feit dat het nut van samenwerking die in theorie bestaat, daadwerkelijk door de praktijk ervaren wordt.

Niets is essentiëler voor een postcoderoosproject dan het eenvoudig en snel kunnen oprichten van een rechtsvorm met een duurzaamheidskarakter, waarin door middel van samenwerking een duurzaam project kan worden gerealiseerd door de 'gewone burger'. Beide voornoemde elementen zijn in de praktijk aanwezig en dus is de wetgever zijn keuze een goede keuze geweest voor de realisatie en werking van postcoderoosprojecten.

5.3.1 Aanbeveling

Vanuit het oogpunt van de coöperaties is het advies de huidige rechtsvorm te behouden. Experts zien de theoretische voordelen in de praktijk terug en de coöperaties zijn tevreden met hun rechtsvorm, waarbij de belangrijkste voordelen ten behoeve van de start en realisatie van een postcoderoosproject door alle coöperaties in de praktijk ervaren wordt. Hier wordt verder op ingehaakt in de aanbeveling met betrekking tot onderzoekspunt 3.

5.4 Wat leren een analyse van de praktijk onderling en een analyse van de theorie en praktijk over eventuele knelpunten? (OP2)

5.4.1 Analyse praktijk onderling

Wanneer de coöperaties naar knelpunten worden gevraagd, beschrijven zij vier knelpunten, zie tabel 1. De voornaamste knelpunten hebben betrekking op de competenties die men in de coöperatie nodig heeft en op de vrijwilligheid van de leden, deze twee knelpunten worden beiden door twee van de drie coöperaties aangekaart. Twee knelpunten worden maar één keer aangekaart: mensen die de coöperatie binnen haalt en de voorwaarden van banken. Gedeeltelijk zijn overeenkomsten te zien en gedeeltelijk verschillen.

5.4.2 Analyse theorie – praktijk

In theorie bestaat een probleem met betrekking tot de bestuursaansprakelijkheid van de bestuurders. In de praktijk wordt het probleem wat in theorie bestaat niet genoemd. De theorie en praktijk komen niet overeen.

5.5 Conclusie en aanbeveling OP2

5.5.1 Conclusie

In theorie bestaat een probleem met betrekking tot de bestuursaansprakelijkheid van bestuurders. In de praktijk wordt het probleem dat in theorie bestaat niet genoemd. De theorie en praktijk komen dus niet overeen. Hieruit is te concluderen dat de coöperaties zich niet bewust zijn van dit probleem of dat zij ervan uit gaan dat door de rechtspersoonlijkheid van hun rechtsvorm en hun mogelijkheid om de aansprakelijkheid van de leden tegenover de coöperatie uit te sluiten, zij volledig beschermd zijn.

5.5.2 Aanbeveling

Het advies is naar dit probleem verder onderzoek te laten doen.

Ten eerste: bestaat dit probleem uit de theorie daadwerkelijk in de praktijk? Is dit het gevolg van de huidige uitwerking van de postcoderoosregeling in de wet? Hoe zit het precies met de hoofdelijke aansprakelijkheid van bestuurders van coöperaties, wanneer is hier sprake van?

Ten tweede: hoe werkt dit in de praktijk? Elke coöperatie heeft weer een ander inkomen. Valt een premie te zien als inkomen? En welke oplossingen kunnen verzonnen worden, wanneer dit probleem daadwerkelijk blijkt te bestaan? Een verzekeraar zal namelijk geen aansprakelijkheidsverzekering willen afsluiten met een bestuurder die van te voren weet dat hij hoofdelijk aansprakelijk zal zijn wanneer het mis gaat met de coöperatie. Daarnaast zal het onmogelijk zijn om nieuwe bestuurders te vinden voor postcoderoosprojecten. Het gevolg hiervan kan zijn dat er geen nieuwe postcoderoosprojecten meer worden gestart. De hele postcoderoosregeling zal dan voor niets zijn.

5.6 Wat leren een analyse van de praktijk onderling en een analyse van de theorie en praktijk over eventuele alternatieven voor de coöperatie rechtsvorm? (OP3)

5.6.1 Analyse praktijk onderling

Uit tabel 3 blijkt voor welke rechtsvormen kansen worden gezien door de experts, te weten; de bv, stichting en vereniging. Maar één van de vier geïnterviewden ziet kansen voor de stichting en dan voor de stichting administratiekantoor, terwijl drie van de vier uitdrukkelijk geen kansen zien voor de stichting. Twee van de vier zien kansen voor de bv en vereniging, deze twee rechtsvormen lijken dus de beste alternatieven te vormen.

5.6.2 Analyse theorie – praktijk

Uit de theorie blijkt dat de bv en stichting de beste alternatieven zijn en kansen bieden voor postcoderoosprojecten. Echter, uiteindelijk wordt geconcludeerd dat de keuze voor de coöperatie de beste keuze is geweest. De theorie en praktijk komen met betrekking tot de bv overeen. Echter, de praktijk ziet meer kansen voor de vereniging, terwijl in theorie de stichting meer kansen biedt. De theorie en praktijk komen met betrekking tot de kansen voor de vereniging en stichting niet overeen.

5.7 Conclusie en aanbeveling OP3

5.7.1 Conclusie

In theorie is de coöperatie de beste rechtsvorm voor de uitvoering van een postcoderoosproject. Uit de praktijk is gebleken dat de coöperaties dit zelf ook zo ervaren (onderzoekspunt 1). Of experts het hier mee eens zijn, is onderzocht door te vragen naar hun mening over de coöperatieve vereniging en of zij mogelijkheden zien voor het gebruik van andere rechtsvormen. Dat in theorie de coöperatieve vereniging de beste rechtsvorm voor een postcoderoosproject is, wordt niet altijd beaamd door de professionele praktijk. Experts begrijpen de keuze van de wetgever, met het oog op het duurzaamheidskarakter en de democratische waarden van de coöperatie. Echter, een uitsluitende keuze wordt niet altijd begrepen. Experts zien mogelijkheden voor de (inkoop)vereniging, bv en stichting administratiekantoor. Hieruit is te concluderen dat de uitsluitende keuze van de wetgever, heroverwogen dient te worden. Het komt ten goede aan een duurzaam project, wanneer de initiatiefnemers van het project zelf een keuze in rechtsvorm kunnen maken.

5.7.2 Aanbeveling

Experts begrijpen de uitsluitende keuze van de wetgever, waardoor alle andere rechtsvormen worden uitgesloten voor deelname aan een postcoderoosproject, niet. Zij zien mogelijkheden voor de (inkoop)vereniging, bv en stichting administratiekantoor.

Het advies is dan ook verder onderzoek te laten doen naar de desbetreffende mogelijkheden. In hoeverre is de coöperatieve rechtsvorm beter dan voornoemde rechtsvormen? Welke voordelen leveren voornoemde rechtsvormen op die de coöperatie niet oplevert en worden deze voordelen in de praktijk ervaren? Welke voordelen dragen bij aan het realiseren van duurzame (energie) projecten, die de coöperatieve rechtsvorm niet bij kan dragen. In hoeverre zijn initiatiefnemers in staat een verstandige keuze in rechtsvorm te maken, wanneer zij de keuze krijgen? En in hoeverre is het wenselijk initiatiefnemers de keuze te geven, nu de praktijk aangegeven heeft tevreden te zijn met de coöperatieve rechtsvorm (onderzoekspunt 1)?

Literatuurlijst

Inleiding

Hierna vindt u de geraadpleegde literatuur, jurisprudentie, tijdschriftartikelen en overige documenten, die voor dit onderzoek zijn gebruikt.

Literatuur

- P.L. Dijk en T.J. van der Ploeg, *Van vereniging en stichting, coöperatie en onderlinge waarborgmaatschappij*, Amsterdam: Wolters Kluwer 2013
- Prof. Mr. A.F.M. Dorresteyn en dr. R.H. van het Kaar, *De juridische organisatie van de onderneming*, Utrecht/Amsterdam: Wolters Kluwer 2014
- J.J.A. Hamers, C.A. Schwarz en D.F.M.M. Zaman, *Handboek Stichting en Vereniging. Stichting, vereniging, coöperatie en onderlinge waarborgmaatschappij, civielrechtelijk en fiscaalrechtelijk beschouwd*, Zutphen: Uitgeverij Paris 2015
- J. Keizer, *Bedrijf en Recht*, Den Haag: Sdu uitgevers 2013
- C.L. Koppenol, *Ondernemingsrecht en faillissementsrecht*, Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers 2009
- S. Maeijer en G. Rensen, *Asser 2-3 Overige rechtspersonen - vereniging, coöperatie, stichting, kerkgenootschap en Europese rechtsvormen*, Utrecht/Nijmegen: Wolters Kluwer 2012
- A.L. Mohr, *Van personenvennootschappen*, Den Haag/Amsterdam: Wolters Kluwer 2013
- P. van Schilfgaarde, *Van de BV en de NV*, Amsterdam: Wolters Kluwer 2013
- G. van Solinge e.a., *Aansprakelijkheid van bestuurders en commissarissen. Nadere terreinverkenning in een uitdijend rechtsgebied* (Serie Van Der Heijden Instituut nr. 140), Deventer: Wolters Kluwer 2017

Jurisprudentie

- Hoge Raad, 26 april 2016, ECLI:NL:HR:2016:733
- Rb. Zwolle, 24 mei 2000, JOR 2000/148
- HR 10 januari 1997, ECLI:NL:HR:1997:ZC2243 (Staleman/Van der Ven)
- HR 29 november 2002, ECLI:NL:HR:2002:AE7011 (Berghuizer Papierfabriek)

- HR 4 april 2014, ECLI:NL:HR:2014:797 (Cancun)
- Hof Arnhem-Leeuwarden, 21 oktober 2014, JOR 2015/32, m.nt. Holtzer (Meepo)

Tijdschriftartikelen

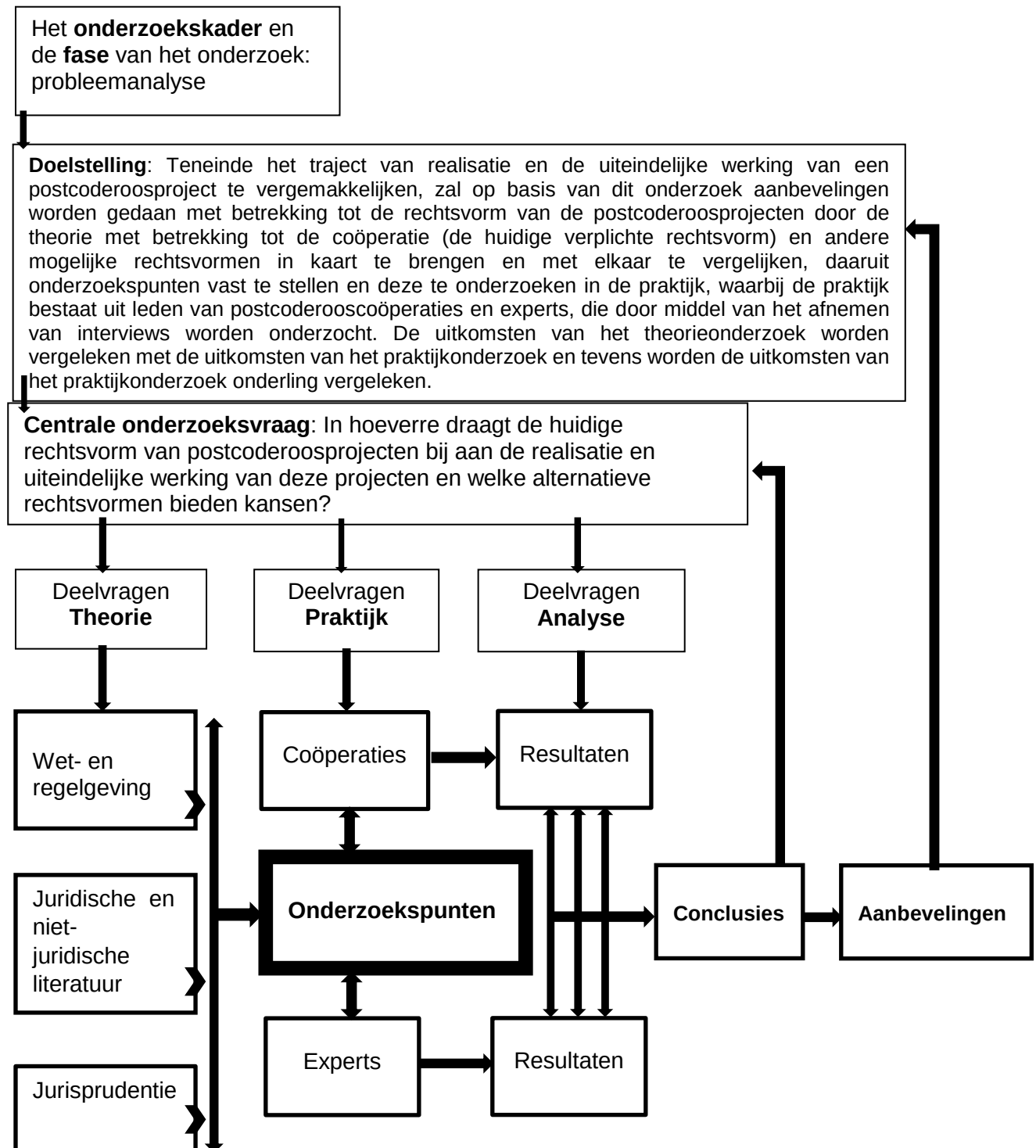
- D.N. Heeger, 'De coöperatie en collectieve zelfopwekking van duurzame energie', *Vennootschap en Onderneming* 2012, nr. 2, p. 29-32
- N. Kok en mr. S.J. Swaters, 'De coöperatie als alternatief voor maatschap of vof', *Weekblad Fiscaal Recht* 2007, afl. 6701, p.35-52
- F. Verstijlen, 'Van bestuurders, onrecht en verwijtbaarheid', *Nederlands Juristen Blad* 2013, afl. 11

Overige documenten

- Energieakkoord voor duurzame groei, Sociaal Economische Raad, september 2013
- Bruggen slaan, Regeerakkoord VVD – PvdA, 29 oktober 2012
- Amendement Schouten, Tweede Kamer der Staten-Generaal, Vergaderjaar 2015-2016, 34302, Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Belastingplan 2016), Nr. 84, Gewijzigd amendement van het lid Schouten c.s. ter vervangen van dat gedrukt onder nr. 37, Ontvangen 17 november 2015
- Ministerie van Financiën, Belangrijkste wijzigingen belastingen 2017
- Belastingdienst, Handboek Milieubelastingen 2017
- Kamerstuk Tweede Kamer der Staten-Generaal Vergaderjaar 2013-2014, Kamerstuk 33752 nr. 3, Gepubliceerd op 19 september 2013, Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Belastingplan 2014), Nr. 3 MEMORIE VAN TOELICHTING
- Beleidsbesluit van 3 april 2015, nr. BLKB2015/370M, Stcrt. 2015 nr. 10101

Bijlagen

Bijlage 1: Onderzoeksmodel

Bijlage 2a: Interviewvragen aan de coöperaties

- 1. Wat zijn uw ervaringen met het oprichten van de coöperatie? Wat vond u daarvan? Kunt u dat toelichten? Wat ging goed en wat ging minder goed?
- 2. Wat zijn uw ervaringen met het samenwerken binnen de coöperatie? Waar bestaat deze samenwerking precies uit? Vindt u de samenwerking positief / negatief / geen mening?
- 3. Wat is uw persoonlijke mening over de coöperatie?
- 4. Ervaart u knelpunten binnen de coöperatie? Zo ja, welke? Zo nee, hoe kan dat denkt u?
- 5. Wat vindt u van de keuze voor de rechtsvorm coöperatie in het licht van de postcodevoorsiening?
- 6. Wat zijn volgens u mogelijke redenen voor deze keuze?
- 7. In hoeverre kan samenwerking volgens u vastgelegd worden in de statuten van een coöperatie? Vindt u dit wenselijk?
- 8. Kent u wellicht alternatieven voor de coöperatie?
- 9. Zijn er ondernemingen lid van de coöperatie? Zo ja, wat voor ondernemingen betreffen dit? En gelden er voor ondernemingen andere/aanvullende voorwaarden?
- 10. Bent u op de hoogte van het feit dat het in theorie mogelijk is dat een provincie of gemeente lid wordt van uw coöperatie? Zou u dit wenselijk vinden? Zou u het wenselijk vinden als dit betekent dat de provincie of gemeente u dan subsidie verstrekt, op voorwaarde dat zij lid mag worden van de coöperatie?
- 11. Om goed te kunnen beoordelen of de coöperatie de beste keuze is geweest en waar eventuele verbeterpunten zitten, wil ik graag door middel van een casestudie een aantal statuten en ledenovereenkomsten bestuderen. Dit zou mij namelijk erg helpen bij de beoordeling. Zou uw coöperatie daarvoor open staan?

Bijlage 2b: Interviewvragen aan de experts

- 1. Wat is uw mening/ zijn uw ideeën over de coöperatie?
- 2. Wat vindt u van de keuze voor het samenwerkingsverband coöperatie in het licht van de postcoderoosregeling?
- 3. Wat vindt u hier goed aan? / Kunt u dat toelichten?
- 4. Wat vindt u hier minder goed aan? / Kunt u dat toelichten?
- 5. Wat zijn volgens u de mogelijke redenen dat men voor de coöperatie-vorm voor deelname aan een postcoderoosproject heeft gekozen?
- 6. Vindt u de keuze voor de coöperatie verstandig, in het licht van de duur van een postcoderoosproject? (15 jaar)
- 7. Is het vastleggen van de samenwerking in de statuten volgens u wenselijk? Waarom wel/niet?
- 8. In hoeverre kan de samenwerking binnen een coöperatie volgens u vastgelegd worden in de statuten van de coöperatie en is dit wenselijk?
- 9. Kent u wellicht betere alternatieven voor de rechtsvorm coöperatie, zowel Nederlandse als buitenlandse rechtsvormen? Zo ja, waarom zou u deze rechtsvorm adviseren?